SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KNJIŽEVNE NOVINE

ORGAN SAVEZA KNJIŽEVNIKA JUGOSLAVIJE

BROJ 4
GODINA II

Adresa uredništva i administracije:
Francuska 7 — Telefon: 28-098

BEOGRAD, UTORAK, 25 JANUAR 1949

LIST IZLAZI JEDANPUT NEDELJNO
UTORKOM

PRIMERAK
3 DINARA

UZ ZAKLJUČKE SA PLENUMA UPRAVE SAVEZA KNJIŽEVNIKA

U toku 1948, od poslednjeg sastanka plenuma Uprave Saveza književnika Jugoslavije, naši narodi prešli su možda najznačajniju razvojnu etapu posleratnog perioda izgradnje ekonomskih, političkih i kulturnih osnova socijalističkog poretka u zemlji. Posle istoriskog Petog kongresa naše Partije, petogodišnjicu Revolucije narodi Jugoslavije proslavili su novim velikim pobedama Prvog plana socijalističkog ekonomskog razvitka. Rezultati druge godine borbe za ostvarenje Petogodišnjeg plana objavljeni su ovih dana u celokupnoj našoj štampi. i oni su dovoljno rečiti. A uporedo sa teoretsko-političkim rezultatima Petog kongresa naše Partije, uporedo sa uspesima koje su u ostvarenju Plana postigle milionske mase naših trudbenika grada i sela, naši narodi su i u borbi za svoj kulturni razvoj — nerazdvojan od opštedruštvenog razvoja — postigli ogromne uspehe.

O tome svedoče sve oblasti kulturnog života nove Jugoslavije.

Po članu 13 Ustava FNRJ sve nacionalne manjine u FNRJ uživaju pravo i zaštitu svog kulturnog razvitka i slobodne upotrebe svoga jezika. Broj manjinskih škola, na primer, rečito potvrđuje ne samo pravilnost politike ravnopravnosti naroda u novoj Jugoslaviji, nego i izvanredan zamah kulturnog života i u toj oblasti. Tako, na šiptarskom jeziku, danas ima 467 osnovnih škola sa 57.578 učenika, 15 srednjih škola sa 1.683 učenika i jedna učiteljska škola sa 142 učenika — dok u staroj Jugoslaviji nije bilo nijedne škole na šiptarskom jeziku. Na mađarskom jeziku ima 208 osnovnih škola sa 34.019 učenika, 29 srednjih škola sa 8.777 učenika i 2 učiteljske škole — dok je pre rata bilo 186 škola. Na bugarskom jeziku ima 95 osnovnih škola sa 5.268 učenika, 21 srednja škola sa 2.802 učenika i jedna učiteljska škola — dok pre rata nije bilo nijedne škole. Na češkom i slovačkom jeziku ima 53 osnovne škole sa 7.195 učenika, 6 srednjih škola sa 1.285 učenika i jedna učiteljska škola — dok je pre rata bilo svega 43 škole. Na italijanskom jeziku ima 56 osnovnih škola sa 4.037 učenika, 14 srednjih škola sa 903 učenika i jedna učiteljska — dok je pre rata bilo svega 5 škola. Na rumunskom jeziku ima 37 osnovnih škola sa 3951 učenikom 5 srednjih škola sa 829 učenika i jedna učiteljska škola — dok je pre rata bilo 37 škola. Na turskom jeziku ima 70 osnovnih škola sa 7908 učenika, i jedna srednja škola sa 66 učenika. Pre rata nije bilo nijedne škole na turskom jeziku. Na rusinskom jeziku ima 8 osnovnih škola sa 1.482 učenika i 2 srednje škole sa 334 učenika — dok je pre rata bilo svega 3 škole.

Ili, na primer, broj univerziteta i visokih škola, čiji razvoj isto tako rečito potvrđuje snažni zamah kulturnog života i naše opštedruštvene izgradnje na putu u socijalizam. Dok je pre rata, 1938/39 godine, u Jugoslaviji bilo 21 fakultet i 8 visokih škola, statistički podaci o razvoju visokog školstva u novoj Jugoslaviji su sledeći:

1945/46 godine 36 fakulteta i visokih škola sa 25.761 studentom.

1946/47 godine 40 fakulteta i visokih škola sa 39.239 studenata.

1947/48 godine 49 fakulteta i visokih škola sa 46.423 studenta.

U 1947/48 godini bilo je na fakultetima ukupno 43.625 studenata, što znači 27.364 studenta više nego u 1938/39. U istoj godini bilo je na visokim školama 2.798 studenata, što znači 1.324 studenta više nego 1938/39.

Primera o ekonomskom, političkom i kulturnom rastu naših naroda i našeg čoveka, čoveka nove Jugoslavije u teškoj, upornoj i uspešnoj borbi za bolje, socijalističke uslove života, ima bezbroj. Međutim, svi ti uspesi naše Partije i milionskih masa naših trudbenika rukovođenih našom Partijom u Narodnom frontu, postaju neuporedivo značajniji, vidljiviji i ubedljiviji ako se uzme u obzir da je naša zemlja već više od šest meseci istovremeno objekat s jedne strane neprijateljske politike imperijalističkih krugova kapitalističkih zemalja i, s druge strane, objekat surovih udaraca vlada zemalja narodne demokratije, zasnovanih na nepravednim, neistinitim optužbama Rezolucije Informbiroa. U toj svetlosti, herojstvo naših partiskih i naših frontovskih trudbeničkih masa, njihovo jedinstvo i jednodušnost ne označavaju samo današnje pobede naših naroda, nego i najčvršći, najsigurniji preduslov i garantiju budućih pobeda naših naroda i na političkom i na kulturnom planu. U borbi za ostvarenje socijalizma pod tako teškim uslovima, pod pritiskom politike imperijalističkih krugova kapitalističkih zemalja s jedne strane i neprijateljske politike zemalja narodne demokratije s druge strane neotstupno na isturenim borbenim pozicijama velikog antiimperijalističkog, socijalističkog fronta sa Sovjetskim Savezom na čelu, čovek nove Jugoslavije kali svoju otadžbinu i sebe za svet, za čovečanstvo slobodnih, ravnopravnih naroda udruženih u veliku socijalističku porodicu.

U toj svetlosti treba gledati, treba uticati na razvoj naše književnosti. U tim i takvim uslovima treba jasno videti i pravilno odrediti ulogu naše književnosti i, posebno, razvoj i ulogu naših organizacija pisaca, našeg saveza pisaca. Sa tih pozicija polaze pisci nove Jugoslavije u rešavanju i organizacionih — neodvojivih od idejnih — pitanja rada u svojim udruženjima, odnosno rada u Savezu, i književnokulturnog života i razvoja uopšte. Uporedo sa sve dubljim teoretsko-ideološkim izgrađivanjem na osnovama nauke marksizma-lenjinizma, na osnovama teoretsko-ideoloških rezultata i istorisko-praktičnih iskustava naše Narodne revolucije, takav stav je osnovni preduslov za plodonosan stvaralački rad pisca nove Jugoslavije, za stvaranje dela koja će umetnički verno odraziti veličinu i lepotu našeg čoveka, veličinu i lepotu Titovog istoriskog razdoblja naših naroda, kao i naše bliže i dalje prošlosti.

Takav stav naših kulturnih radnika, naših književnika, neophodno pored ostalog, pretpostavlja i poznavanje svestrane ideološke borbe, borbe za idejno jedinstvo, koju je naša Partija, u teškim ilegalnim uslovima, vodila u godinama pre rata, kako protiv svih idealističkih buržoaskih shvatanja i tendencija na desnici, tako i protiv razbijača idejnog jedinstva naše Partije, protiv revizionista i frakcionaša s »leva«, čija su shvatanja ustvari takođe bila »eklektička kaša raznih buržoaskih shvatanja, maskiranih marksističkom frazeologijom, s kojima je marksizam-lenjinizam već davno bio obračunao«. Izveštaj o agitaciono-propagandnom radu naše Partije sa Petog kongresa KPJ sadrži osnovne smernice ideološke borbe KPJ u tom periodu i svedoči, na osnovu marksističko-lenjinističke analize, ne samo o pravilnosti, nego i o uspesima te borbe:

»U tom periodu naša je Partija prvi put ozbiljnije i pravilno postavila pred sobom, kao praktičan zadatak, pitanje kulturnog nasleđa. Shvatanje Partije o vezivanju naprednog demokratskog pokreta za kulturne tekovine prošlosti, o naslanjanju na te tekovine, o novom, kritičkom osvetljavanju našeg kulturnog nasleđa, o iskorišćavanju toga nasleđa u borbi protiv reakcije, mračnjaštva i ropstva — imalo je veliki kulturno-politički značaj. Komunisti-kulturni radnici, sprovodeći u život to shvatanje Partije, još tada su počeli obrađivati u svetlosti marksizma-ljenjinizma velike pojave iz istorije kulture naših, a i drugih naroda.

Drugo krupno pitanje koje je naša Partija još tada postavila bilo je pitanje idejnosti u umetničkom stvaranju, pitanje marksističkih pogleda na umetnost, pitanje formiranja napredne i proleterske umetnosti kod nas. Ta se pitanja nisu mogla postaviti bez sazrevanja niza objektivnih i subjektivnih uslova, kao i bez veze sa problemima napredne umetnosti u drugim zemljama, bez veze i oslonca na teoriju i praksu nastajanja i razvitka socijalističke umetnosti u Sovjetskom Savezu. Borba za idejnost vodila se, u prvom redu, na području književnosti i u oblasti pogleda na umetnost, iako su se neki komunisti kulturni radnici starali da zahvate i oblast muzike, slikarstva itd.

Ta borba se odvijala u prvom redu protiv dekadentnih, formalističkih shvatanja u umetnosti, a zatim protiv vulgarno-materijalističkog iskrivljavanja marksističkih shvatanja umetnosti. Dekadenti su išli za tim da buržoasku umetnost u njenom raspadanju — proglase naprednom umetnošću, braneći je, kao da ona, kao »nova« pojava, obogaćuje marksizam, pa da je prema tome napredna umetnost.

Partija je, preko komunista-kulturnih radnika, još od 1935 godine, vodila borbu protiv dekadentnih i antipartiskih shvatanja o »apsolutnoj slobodi« umetničkog stvaranja, o »nezavisnosti« napredne umetnosti od politike Komunističke partije i borbe radničke klase, o tome kako Partija »vulgarizuje« umetnost, o »pisanju po nalogu« itd.

... Borba Partije na kulturnom sektoru, pre rata, jedan je od osnovnih razloga što je relativno veliki broj kulturnih radnika učestvovao u Narodnooslobodilačkoj borbi i što je većina naše inteligencije ostala verna narodu u vreme od 1941—1945 godine«.

Na nedavno održanom sastanku plenuma uprave Saveza pisaca, tretirana su pretežno neka organizaciona pitanja književnog života u našoj zemlji i internog rada Saveza. Osnovni zadatak plenuma bio je, na osnovu iskustava stečenih u toku protekle godine, prilagoditi izvesne odluke i linije rada i odrediti nove zadatke Saveza i udruženja od opšteg značaja, kako za interni rad Saveza, tako i za njegovo pravilno funkcionisanje u opštekulturnom podizanju naših naroda.

Razumljivo je da su ta organizaciona pitanja, kao zaključci organizacione prirode, koji su na sastanku posle diskusije formulisani i jednodušno usvojeni, u osnovi principijelnog, idejnog karaktera, i da se jedino tako mogu pravilno shvatiti. Njihovo ostvarivanje biće od nesumnjivog značaja ne samo za interni život i rad organizacija naših pisaca, nego i za nove uspehe naše kulturne revolucije, produbljavanje kulturnih veza naših naroda, opšti kulturni razvoj naše otadžbine, učvršćenje jedinstva naših kulturnih radnika i naših naroda.

U Zaključcima, koji su ovih dana objavljeni, naročito mesto zauzima pitanje neumornog i sistematskog rada na podizanju teoretskog nivoa, pitanje prožimanja književnih dela socijalističkom idejnošću i partijnošću, jačanja veze sa narodnim masama. I, u vezi s tim, od naročitog je značaja odluka o povremenom održavanju sastanaka plenuma radi tretiranja opšte-teoretskih književnih pitanja.

U Izveštaju o agitaciono-propagandnom radu, na Petom kongresu, KPJ, drug Đilas je problem naše kulturne revolucije okarakterisao sledećim rečima: »Naša se zemlja danas nalazi u procesu dubokog kulturnog preobražaja. Karakteristike ovog preobražaja jesu — prelaz svih kulturnih dobara u ruke radnih masa, jačanje i podizanje materijalne baze kulturnog života i kulturnog napretka, borba za zdravu ideološko marksističko-lenjinističku osnovu kulture i umjetnosti.

Ta ideološka borba (koja je produžetak rada Partije na području kulture u ranijim periodima) pretstavlja **najbitniji elemenat** početnog stadija formiranja socijalističke kulture kod nas. Formiranje socijalističke kulture razvija se i treba da se razvija kroz nacionalne forme koje ne koče, nego jačaju saradnju i zbližavanje naših naroda, kako među njima samima, tako i njih s drugim narodima«. Zaključci sa poslednjeg sastanka plenuma Uprave našeg Saveza, u vidu organizacionih mera, podvlače naročito potrebu jačanja saradnje i još dubljeg zbližavanja i svestranijeg povezivanja naših naroda na planu književne aktivnosti, kako pojedinih pisaca, tako i pojedinih republičkih udruženja i Saveza kao celine.

Sistematsko uzajamno objavljivanje radova pisaca i prikaza knjiga iz pojedinih republika, na primer, još uvek se ne sprovodi u dovoljnoj meri, pored jako nejednake saradnje iz pojedinih republika u »Književnim novinama«, pored još uvek neostvarenog zadatka — izdavanja zajedničkog almanaha sa prilozima pisaca iz svih republika, itd. Iako su, na tom planu, po pojedinim oblicima saradnje, u svima republikama postignuti vidni uspesi, pojava začaurivanja u republičke okvire još uvek dolazi do izraza.

Izdavanje posebnih književnih almanaha sa prilozima iz svih naših republika pitanje je koje se može rešiti samo saradnjom pisaca iz svih naših udruženja. A ostvarivanje i te, kao i drugih odluka, nije moguće bez, u prvom redu, još življe veze između svih članova Uprave Saveza iz Beograda sa članovima uprava Saveza iz pojedinih republika. Samo tako će se potpuno suzbiti i razbiti ostaci nezdravih, malograđanskih, inteligentskih, stvaralačkom duhu naše zemlje i naših naroda tuđih i štetnih tendencija začaurivanja književnosti i književnog života u republičke okvire.

Likvidacija tih ostataka pretpostavlja stalnu budnost svih članova našeg Saveza a proces borbe protiv njih biće i lakši i kraći ako se i udruženja pojedinačno i Savez kao celina, i svaki član Saveza ponaosob, koncentrišu na njihovu likvidaciju. Dosadašnji uspesi naših kulturnih radnika, naših književnika, u zbližavanju naših naroda i produbljavanju njihovih kulturnih veza, kojima je u osnovi sve snažniji socijalistički jugoslovenski patriotizam, sigurno potvrđuju da će i te slabosti biti savladane.

Naročitu odgovornost za ostvarenje i tog zadatka osećaju kulturni radnici i pisci-komunisti, obogaćeni teoretskim rezultatima Petog kongresa naše Partije, koji je, pored ostalih, postavio sledeće zadatke:

»Pojačati propagandu marksizma-lenjinizma u Partiji i u radnim masama i — pri tome — posvetiti naročitu pažnju izučavanju marksističko-lenjinističkog učenja o izgradnji socijalističkog društva. Treba pojačati borbu protiv pojava izopačavanja ili revizije marksizma-lenjinizma, protiv idealizma, mistike itd., čega ima naročito u školama;

sistematski razviti rad na marksističko-lenjinističkom izučavanju problematike naše zemlje. Zato treba organizovati rad na izradi i izučavanju istorije naše Partije, istorije radničkog pokreta naše zemlje, istorije narodnooslobodilačke borbe i problema izgradnje socijalizma kod nas. Ovaj zadatak treba shvatiti kao jedan od najnužnijih preduslova ideološkog obrazovanja partijskih kadrova i vaspitanja masa u duhu socijalizma;

voditi sistematsku borbu protiv neprijateljskih uticaja u kulturnom životu, protiv bezidejnosti i apolitičnosti, podižući ga na veći idejni i umetnički nivo;

raditi na razvijanju naučnog života, na učvršćivanju postojećih naučnih institucija i na stvaranju novih, okupljajući sve pozitivne naučne radnike i pomažući im u njihovom radu;

ukazivati svestranu idejnu pomoć za razvitak književnosti i svih grana umetnosti, boreći se protiv dekadentnih i formalističkih shvatanja i tendencija, boreći se za visoku idejnost i visoki kvalitet naše književnosti i umetnosti uopšte«.

Jedinstvo naših naroda u borbi i u izgradnji, jedinstvo i jednodušnost naše Partije i naših naroda danas, u borbi za ostvarenje socijalizma, u borbi protiv svih pokušaja imperijalista s jedne i pored svih nepravednih i surovih napada koji se preduzimaju protiv naših naroda iz zemalja narodne demokratije s druge strane, duboke kulturno-stvaralačke težnje naših trudbenika, naše omladine i naše Armije, čine ulogu našeg Saveza danas vrlo značajnom a poziv pisca-člana našeg Saveza visoko odgovornim i pred današnjicom i pred budućnošću.

Razrađujući svestrano i ostvarujući u punoj meri i odluke poslednjeg plenuma uprave, pisci-članovi Saveza i republička udruženja doprineće da Savez toj ulozi dostojno odgovori.

Čedomir MINDEROVIĆ

NAŠA PARTIJA — NAŠA SNAGA I NAŠ PONOS

Od istoriskog Petog kongresa Komunističke partije Jugoslavije prošlo je šest meseci. Za to vreme sve nacionalne partije kao živi i nerazdvojni delovi KPJ, održali su svoje kongrese na osnovu odluka Petoga kongresa, sprovodeći smernice KPJ u rešavanju konkretnih zadataka pojedinih republika i zadataka čitave naše otadžbine, FNR Jugoslavije. Ovih dana je završen Drugi kongres KP Srbije, kao zaključni u nizu kongresa pojedinih partija ujedinjenih u KPJ. Linija i praksa naše Partije svaki put je konkretno proverena, i svaki put je potvrđeno da je linija u osnovi pravilna, da su uspesi postignuti u praksi Narodne revolucije i izgradnje socijalizma veliki, da izazivaju ponos bez trunke samozadovoljnosti. Ti veliki realni uspesi, koji su postignuti savlađivanjem kako ogromnih teškoća tako i grešaka i slabosti koje je Partija otkrivala i otkriva, ispunjuju ponosnim pouzdanjem sve radne ljude Jugoslavije. Ti uspesi su još veći što su prošle godine iskrsle sasvim neočekivane teškoće, teškoće utoliko veće što su prouzrokovane sa strane sa koje se nisu smele prouzrokovati, što su one bile sračunate da izoluju Jugoslaviju, da razbiju jedinstvo Partije i zemlje, da pokolebaju graditelje socijalizma, da osujete naš prvi petogodišnji Plan, i to tobože u ime internacionalizma i revolucionarnih principa. Sedam meseci je prošlo otkako je javno počela nezamisliva hajka na našu Partiju, naše narode i našu zemlju. A druga godina plana s uspehom je završena, jedinstvo Komunističke partije Jugoslavije pokazalo se još čvršće kroz svaku pojedinu partiju; slivenost partije, trudbeničkih masa i rukovodstva na čelu s drugom Titom ispoljila se još jače; nasuprot besprincipijelnosti hajke sa strane nekih rukovodilaca zemalja socijalizma i narodne demokratije, sručene ogromnom snagom na našu zemlju koja u praksi daje najveće dokaze svoje antiimperijalističke politike i vernosti socijalističkom frontu, i koja je od strane imperijalizma izložena neprekidnim napadima, — nasuprot idejnom i moralnom srozavanju organa nekih partija u čudovišnoj hajci protiv Jugoslavije, još više se ističe moralna visina i revolucionarna čistota naše Partije. Partija je nepokolebljiva na putu koji smatra pravilnim, slivena s rukovodstvom na čelu s drugom Titom, jer je poverenje u rukovodstvo i u pravilnost linije iskovano u revolucionarnoj praksi, u revolucionarnim pobedama, jer je istina i pravda Partije prožela naše ljude — borce i stvaraoce do srži. Pokazalo se da nepravedne optužbe pune laži i izmišljotina, i čudovišni poziv na razbijanje Partije, obučeni u ruho principijelnih optužbi i potencirani proročanstvima koja su se odmah pokazala pogrešna, — ne mogu ni pokolebati ni oslabiti Partiju koja je revolucionarna, koja je rukovođena naukom Marksa-Engelsa-Lenjina-Staljina, prekaljenu partiju lenjinskog tipa, — čak ni uz potezanje najvećih autoriteta. Rukovodstvo naše Partije probudilo je i usmerilo čudesne borbene i stvaralačke snage naših naroda, a te stvaralačke radne mase imaju poverenje u ono što je provereno, dokazano, u ono što su osetile kao najveću svoju vrednost, kao vrednost, za međunarodni radnički pokret, za antiimperijalistički, socijalistički front. Imaju poverenje u rukovodioce koji su ih izveli na put ostvarenja života dostojnog čoveka, naroda — junaka.

Na Drugom kongresu KP Srbije, na osnovu izveštaja CK KPS koje su podneli drugovi Stambolić i Stamenković i referata koji je podneo drug Veselinov, kroz svestranu diskusiju analiziran je rad partije od prvog kongresa KPS i Petog kongresa KPJ do danas, utvrđeni su uspesi u rastu, organizacionom učvršćenju i ideološkom uzdizanju KPS u savlađivanju zadataka na putu ka socijalizmu, a ukazano je na nedostatke i slabosti u svim oblastima. Kongresu su svojom saradnjom neocenjivo pomogli članovi Politbiroa CK KPJ drugovi Kardelj, Ranković, Pijade i Nešković. Drug Tito, čije je prisustvo oduševljavalo i davalo snage za savlađivanje najtežih zadataka, izrekao je na njemu reči od istoriskog značaja. Reči koje principijelnoj borbi naše Partije za istinu i pravilno rešenje odnosa između socijalističkih zemalja daju puni smisao.

Ovaj kongres KPS duboko je uzbudio i uzdigao ne samo učesnike, ne samo članove KPJ, nego i sve članove Narodnog fronta, sve radne ljude naše zemlje ispunjene novim socijalističkim patriotizmom, i dao im uverenost da će savladati sve teškoće u izgradnji socijalizma u našoj zemlji, u borbi za istinu i pravedni princip koji su od međunarodnog značaja, koji će doprineti stvari socijalizma u svetu.

Naši književnici i umetnici još jednom su u najvećoj meri osetili, i treba što jače da pojme, koliko je velika njihova dužnost da kvalitetnim književnim i umetničkim delima izraze ovu veliku epohu naše istorije, ovu slavnu narodnu revoluciju i izgradnju socijalizma, kako bi nadahnjivali na podvige, kako bi za budućnost naših naroda sačuvali ovo herojsko novo, kako bi u riznicu svetske književnosti i umetnosti uneli osobene crte naše revolucije koja se razvija na zakonitosti učenja Marsa-Engelsa-Lenjina-Staljina i kojom rukovodi drug Tito na čelu Centralnog komiteta jedinstvene, nepokolebljive KPJ, proverene i prekaljene u revolucionarnoj praksi, sposobne da izvrši najveće poduhvate na sreću naše otadžbine i naprednog čovečanstva. Posle napada Informbiroa, iza čijih optužbi se krije jedna istoriska greška u metodu, još više smo osetili šta za nas znači Tito, čiji duh je prožeo i podigao našu Partiju.

Neka materijal s Petoga kongresa KPJ i kongresa pojedinih naših partija nadahnjuju za pomanje i izražavanje onog najbitnijeg i najvećeg u našoj stvarnosti, neka potstaknu na puno ovladavanje marksističko-lenjinističkom naukom, kako bi naši kulturni radnici u punoj meri izvršili ono što im naša revolucionarna stvarnost nalaže, — a upravo ta stvarnost je izvor i uslov za stvaranje dela značajnih danas, sutra i u budućnosti.

J. P.

SMRT A. S. SERAFIMOVIČA

Devetnaestog januara umro je, u svojoj 86 godini, istaknuti sovjetski pisac Aleksandar Serafimovič, koji je pored »Gvozdene bujice«, knjige koja s pravom spada u klasiku sovjetske literature, ostavio značajno književno djelo.

Javljajući sovjetskom narodu vijest o smrti A. S Serafimoviča, Centralni komitet Svesavezne komunističke partije (boljševika) i Ministarski savjet SSSR istakli su da je Serafimovič bio »vjerni sin Boljševičke partije«. Čitav njegov život i njegovo djelo tijesno su povezani s revolucionarnom borbom ruskoga naroda protiv carizma; Serafimovič je ostao vjeran toj borbi u njenim najtežim etapama. Njegovo stvaralaštvo dobilo je nove potsticaje kad je pisac u proljeće 1918 stupio u redove Partije: tada je on počeo svojim književnim djelom da moćno utiče na vaspitavanje sovjetskog čovjeka koji je pristupio izgradnji socijalizma.

Njegove prve radove povoljno su ocijenili Lav Tolstoj, Koroljenko Gljeb Uspenski. Po dolasku u Moskvu, Serafimovič se upoznaje s Gorkim i postaje redovan saradnik njegovih zbornika »Znanje«. U nizu kratkih pripovedaka Serafimovič realistički slika tužni i mučni život narodnih masa u carskoj Rusiji, radnika i seljaka, razotkrivajući smjelo istinske uzroke takvog stanja i ukazujući na revoluciju kao jedini izlaz. Svoju partijnost i duboku povezanost s revolucionarnim pokretom Serafimovič je posvjedočio naročito jasno u periodu nakon poraza revolucije od 1905 godine. U to doba, kad je u literaturi (kao i u politici i filozofiji) nastupila poplava pesimizma, napuštanje revolucionarnih tradicija ruske književnosti, kad su pisci kao Mereškovski, Arcibašev, Leonid Andrejev, Sologub i dr. počeli otvoreno pljuvati na revoluciju i na narod, propovijedati individualizam, misticizam i pornografiju, Serafimovič se nije pokolebao, on piše roman »Grad u stepi« (1910) u kom govori da revolucionarne snage nisu mrtve, iako su privremeno podlegle: nov talas revolucije je na vidiku.

Najsnažnije svoje djelo, roman »Gvozdenu bujicu« Serafimovič je objavio godine 1924. I po svojoj idejnoj i po umjetničkoj snazi ovaj roman bez junaka, ili, bolje rečeno, roman u kome je glavni junak narod u revoluciji, ostaje najveće djelo Serafimovičevo. Nezadrživ, gvozdenu bujicu revolucije Serafimovič je donio silnom umjetničkom sugestivnošću u ovoj opsegom maloj knjižici. Mnogo kasnije, Serafimovič je, govoreći o tom svom djelu pisao: »Uzeo sam anarhičnu masu koja se ne pokorava, koja je spremna da svakog trenutka baci na bajonete svog vlastitog vođu. I kroz patnje, kroz muke on ih vodi do kraja, do onog trenutka, u kom oni sami osjete sebe kao organizovanu snagu.«

Svoje estetske poglede Serafimovič nije odvajao od svojih političkih gledanja. »Istinsko stvaralaštvo — piše on — samo onda nije mrtvo kad gleda život, borbu, revolucionarnim očima klase koja ustaje, a ne sumornim pogledom one koja odlazi u zaborav.«

Prva socijalistička država visoko je cijenila rad Aleksandra Serafimoviča. Kad je godine 1920 Serafimoviču poginuo na frontu sin, Lenjin je piscu uputio pismo u kome mu kaže: »Vaša djela... ulila su mi duboku simpatiju prema Vama, i ja jako želim da Vam kažem kako je potreban Vaš rad radnicima i nama, i kako Vam je sada nužna čvrstina da savladate teško raspoloženje i primorate sebe da se vratite radu«.

Godine 1933, povodom sedamdesetogodišnjice života, CK VKP(b) pozdravio je Serafimoviča ovim riječima: »Komunistička partija visoko cijeni druga Serafimoviča kao proleterskog književnika — revolucionara, autora klasičnog djela »Gvozdena bujica«. Iste godine pisac je odlikovan ordenom Lenjina, a grad Ustj-Medvedicki dobio je ime Serafimovič. Godine 1942 piscu je dodijeljena Staljinova nagrada prvog stepena. Njegova djela štampana su u milionskim tiražima i prevedena na mnoge jezike naroda SSSR.

Narodima Jugoslavije ime A.S. Serafimoviča dobro je poznato. I Srbi i Hrvati i Slovenci i Makedonci imaju svoje prevode »Gvozdene bujice«. Nedavno je i talijanska nacionalna manjina u Jugoslaviji dobila svoj prevod ovog velikog djela.

Hiljadama jugoslavenskih trudbenika, koji danas svoju domovinu pretvaraju u socijalističku zemlju, i ta knjiga daje nove snage u njihovoj svakodnevnoj borbi. Zbog toga je i u Jugoslaviji smrt Aleksandra Serafimoviča odjeknula bolno.

M. J.

BELEŠKE NA RUBU »AKTUELNOSTI ZAPADA«

Oskar DAVIČO

U »Les nouvelles litteraires« od 14 oktobra 1948, Rejmon La Vernja, pišući članak »Aktuelnost Zapada«, muči se da dade odgovor na temu oko koje se pašte sva pera prodana trustovima. Pokušava da sakrije imperijalistički karakter »Maršalove pomoći«, »Trumanove doktrine« i »hladnog rata«, i tako zabašuri njihovu klasnu, porobljivačku suštinu. Čime? Jasno, idiličkim mitom o idiličnom Zapadu, mitom prilagođenim »materijalnoj i psihološkoj posleratnoj strukturi«. La Vernja ne rešava tu redakcisku zadaću ni gluplje ni gore od toliko drugih njemu sličnih priliteraturddija, i potsmesi kojim su u progresivnoj francuskoj štampi dočekani njegovi napori bili bi neopravdani kad bi se odnosili samo na njega. Međutim, oni nisu neopravdani. Isto tako ni ova beleška pisana na marginama »Aktuelnosti Zapada« ne osvrće se samo na proizvod La Vernjinog pera.

Jer »Zapad« je ime novog mita niklog sutradan po »V-Day«-u (po Danu Viktorije). Njim su američki imperijalisti bili prinuđeni da zamene čitav arsenal isprobanih reakcionarnih »pogleda na svet« i »teorija«, sve one isprobane teze koje su nepogrešno izazvale zoološke ubilačke reflekse, a koje su sad ležale među ruševinama Rajhstaga, satrvene na domaku Brandenburške kapije. Među njima hitlerovska koncepcija »Evrope«, jeziva priča o azijatskom boljševiku s nožem među zubima i bauk Jevrejina isfabrikovan u rasističkim kuhinjama.

Nacisti su bili mobilisali u zdravlje nemačkog imperijalizma sve što je htelo da mu posluži I vraga, i boga, i papu Pačelija, i vladike, i Stepinca, i Panevropu Kudehoven-Kalergija, i Drang na Istok, i Drang na Zapad (posle Staljingrada), i liberale, i desne socijaldemokrate i »odbranu zapadne civilizacije«, i kvislinge, i dražе, i »civilizatorske misije«, — jednom reči sve što je tupa mašta porobljivača umela da tupog izmisli kroz dugu istoriju robovanja čoveka čoveku. I sve je to strpano pod isti hajhitler-šlem, razume se, uz ostalo što su Gebels i Rozenberg izmislili specifično nacističkog: životni prostor, supremacija lepe-plave nordiske rase, krematorijumi i dušegupke. Tako »idejno« opremljena pošla je Hitlerova armada na Istok, i sve dok su poslovi dobro išli, svako je od učesnika u pohodu dolazio na svoj sitni račun u tom prilično zamršenom spletu najrazličitijih međukontinentalnih interesa i tendencija.

Idila je trajala sve do prvih poraza vermahta. Tad su se pojavili rogovi — ali svi u istoj vreći. Svako je povukao na svoju stranu, i sa vojničkim slomom Nemačke stradao je i taj reakcionarni »ideološki« mišmaš. Onošto nije moglo oružje humanistički lucidnog argumenta, učinili su ne manje humanistički argumenti oružja Crvene armije i drugih oslobodilačkih snaga.

Ljudi i narodi su odahnuli. Imperijalisti, mislim američki imperijalisti koji su zajedno s engleskim špekulisali za vreme rata, počeli su da uzdišu. Stari motivi ležali su izbačeni iz ratnog huškačkog stroja, neupotrebljivi. Valjalo je brže-bolje izmisliti neki novi mit, zamagljen i elastičan, koji bi obuhvatio stare, ne potsećajući na njih, ni na Štrajhera i njegove idejne pretke Gobinoa i Čemberlena, ne onog s kišobranom, nego onog s rasnom teorijom.

Zadatak neosporno težak, ali isplativ u gotovom. Radio, štampa, škole, kvekeri, prezviterijanci, papa (isti Pačeli), psihoanalitičari, homeopati, »filozofi«, nadrealisti, kriminalisti, filmovi o kriminalu, rabineri (manje ili više nečudotvorni), apstraktni slikari, egzistencijalisti, pederasti, žigolоi, svodilje i drugi desperadosi, — sve što je alauknulo i zaigralo ratnu igru oko novih antikomunističkih vatara. Predlozi su zapljuštali sa svih strana. Ali svi — defektni. Američki biznismeni, koji su poslovično praktični, nisu umeli ništa praktično da izmisle — sem nasilja maskiranog demokratijom. Jenki-imperijalisti već su sanjali Hitlerov san — svetsku vladu. Preciznije, američku vladavinu nad svetom. Ali bez hitlerovske mitološke rekvizite.

Apostolski SOS-vapaj nad ugroženom zapadnom i hrišćanskom civilizacijom nije mnogo palio. Čemu pretpostavljati maršaliziranje katoličkih zemalja maršalizaciji pravoslavnih, budističkih ili islamskih naroda. Da se brzopleti Pačeli u apostolskoj beloj mantiji nije onako zaleteo na krvavo razbojište i angažovao u vidu bezbrojnih fotografisanih i štampanih kopirajt »blagoslova SS oružju protiv bezbožnog komunizma«, možda bi se i moglo naći neko efektno jezgro u onom njegovom pozivu za odbranu Zapada. Ali ovako... Opet, brzopletost. Tek što su bili umukli topovi, zadah tučenog fašizma bio je suviše jak.

Tad se javio »amerikanski čovek«, ali inače izdajnik Francuske, i uopšte renegat i degolist — Andre Malro.

Njegov mit o atlantskoj civilizaciji, koja ne može da se pomiri s istočnom, imao je u svojoj prvoj intelektualističkoj nepristupačnoj verziji niz ozbiljnih mana. Ali zašto postoje Dajdžesti? Radio, štampa itd. kapitalističkih zemalja prihvatili su se, spontano kao na komandu, odnosno na komandu kao spontano, »Atlantske civilizacije«, odbacili predikat koji je zloguko izazivao sećanja ne samo na davno propalu Atlantidu nego i na tvrdi »atlantski bedem«, koji je smekšan i probijen kada je Crvena armija poterala i porazila hitlerovsku vojsku na Istoku, posle čega su ostale prazne geografske ljušture Zapad (s podtekstom: dobro) i Istok (sinonim rđavog). Nekorumpirani istinoljubivi imperijalistički radio i slobodna imperijalistička štampa počeli su tad da filuju te šuplje vafle Zapada i Istoka ekonomskim, finansiskim i diplomatskim »sadržajem« uz istovremeno slanje internacionalističkih vojski na sve strane sveta. Istok je ubrzo označavao pored SSSR-a i narodnih demokratija — Markosa, Mao Ce Tunga, narodnooslobodilačku borbu Indonežana, Španaca i Indusa, štrajkove u Italiji i Francuskoj, Americi i Bizoniji, ali i celu sovjetsku zonu Nemačke. Dok je Zapad postao ukrasni pridev za Maršalov plan, Caldarisa, Čang Kaj Šeka i celu američku glasačku mašinu u OUN, ubrojivši tu i Bevina, Bidoa, Sforcu i Šumahera.

Jednom reči — situacija neodrživo konfuzna. Teško su se snalazili »čuvari Zapada«, utoliko više što se napredne, revolucionarne snage snalaze u borbi [illegible] što su imperijalisti hteli od svojih apologeta svodilo se u suštini na nešto, bar za njihove običaje, relativno prosto i jasno.

Zadatak glasi: utvrditi da je zapadni duh različit od istočnog (vidi Malroa i papu). Produbiti »teoretski« tu razliku do protivurečja, i dalje do suprotnosti. Dokazati nepomirljivost Istoka i Zapada. Dokazati nasrtljivost Istoka i njegove planove usmerene protiv duha zapadne civilizacije. Neophodnost da se Zapad brani.

To su direktive. Štampa, radio, slobodni mislioci i ostali pismeni »zapadni« duhovi treba da razrade te direktivne teze.

Ponovo se jedan Francuz, ali opet čovek Amerike, javlja s razradom koja je naišla na odobravanje (tamo, na divljem Zapadu). Zove se Rejmon La Vernja. On je uzeo na sebe da raščisti konfuziju i da prilično otrcani pojam Zapada osveži njegovim spiritualnim i intelektualnim sadržajem.

Osmisliti Zapad za La Vernju je značilo naći neki duhovni zajednički imenitelj koji povezuje jednim (psećim) lancem Čang Kaj Šeka, Caldarisa, Bidoa itd, itd, za duhovni sadržaj Volstrita. Je li to dolar, kapitalizam, izdaja? Sačuvaj bože! Pa šta onda? Za Vernja odgovara: kult individue, vera u individuu. To je smisao zapadne civilizacije.

O tom kultu će La Vernja mnogo da napiše. Pod rukom mi je samo prvi članak na tu temu. U njemu on samo filuje spiritualnim i intelektualnim sadržajem pojam Zapada. Ne naročito domišljato. Šta više, davno poznatim mislima. Ali tu je čvor. Njegovo beznadno rotiranje u krug oko tog čvora vrlo je tipičan i poučan primer koji potvrđuje još jednom da i jenki-imperijalizmu ne ostaje drugo nego da svoje mitove pravi od klasičnih pogromističkih olupina ili ruševina »modernijih« Rozenbergovih teorija o životnom prostoru i bogodanoj rasnoj suprematiji.

La Vernja oprezno kaže: »čini se da se pojam Zapada osniva na otkriću, proširenju i uočavanju pojma ličnosti«. Pređimo preko tog pojma koji se osniva na pojmu Po La Vernji duh Atine, zatim duh hrišćanstva superponirali su se da objave, potvrde i uščuvaju prevashodstvo ličnosti« i to pomoću »grčke pravde« i »hrišćanskog milosrđa«, u cilju stvaranja »uzvišene demokratije savesti« (a la Stepinac).

Taj duh Atine koji se popeo na rame duhu jerusalimskom gde je nasalo hrišćanstvo, ne u spiritualističke svrhe, nego da objavi prevashodstvo ličnosti na bazi grčke robovlasničke »pravde« i hrišćanskog antiđordanobrunovskog »milosrđa«, taj duh i onaj duh, ti duhovi dakle — to je Zapad, to je Mediteran, njegov istočni deo, kolevka Zapada, koji se iz Sredozemlja proširio do Atlantika, prešao ga i, stvorivši u onim gigantskim antisredozemskim prostorima moćnu ratnu industriju, sad želi da se u obliku Maršalove pomoći vrati u Evropu.

Šta o tome misle evropske »individue«, ne znam. Verovatno se raduju tom povratku. Ali radničke mase Evrope jasno osećaju opasnost tog povratka i bore se protiv njega. Kako i ne bi. Državni komitet obnove Italije zatvara fabrike i otpušta radnike i otvoreno priznaje da to čini u cilju »lakšeg sprovođenja Maršalovog plana«. Francuska vlada, iz istih razloga, poručuje u Hamburgu i Bremenu hiljade tona trgovačkog brodovlja, dok domaći dokovi i arsenali zvrje pusti. »Superponirani duhovi« koji objavljuju »prevashodstvo ličnosti«, smatraju valjda u ime tog prevashodstva da u Bizoniji treba osuditi na robiju svaku ličnost koja čita ruske knjige ili sluša sovjetske emisije. Reći ćete — okupirano područje. Ali isti superponirani duhovi nisu ništa manje liberalni ni u Njujorku, gde su izveli pred sud da osude dvanaest rukovodilaca KP SAD.

La Vernja o tome ne govori. On uopšte ne govori ni o tome da Mao Ce Tung već kuca na vrata Nankinga, iz koga kuomintanška vlada beži, da Markos zauzima Nausu. On i njegovi duhovi zadovoljni su da otkrivaju, proširuju i čuvaju prevashodstvo ličnosti po svaku cenu, pa čak i cenu zatvaranja, ubijanja ličnosti, zabranjivanja knjiga i mešanja u unutranje poslove suverenih država. S obzirom na istorisku tradiciju ona dva duha, mislim na robovsku eksploataciju i katoličke lomače, uloga koju danas Zapadu daje Volstrit, glavnokomandujući zapadnim frontom, superponiranim duhovima neće biti baš i suviše teško da se snađu i bez obzira na La Vernjin tekst.

Ali on nije tu da kaže, nego da slaže. Ne da otkrije, nego da sakrije. Da sakrije intelektualnim i spiritualnim sadržajem takozvanog Zapada političku praksu američkog ekspanzionizma. Kao zemlja okrugli Zapad morao je već u nizu mahova, verovatno neradо, ali to nije važno, da pokaže tri ćoška svojih dugih žutih zuba. La Vernja je tu da ih kamuflira obrazinom Agneca božjeg s maslinovom grančicom kornedbifa u onoj ruci u kojoj ne drži atomsku bombu.

Ekspanzionistička politika zvala se do nedavno politika životnog prostora. La Vernja je sada naziva sadržajem dinamičkog Zapada koji oslobađa ličnost. A da je i njemu samom jasno o čemu se u stvari radi, potvrđuju izvesni unutrašnji dijalozi u tekstu njegovog članka koji ga gone da odgovara na progutana pitanja. Kroz gustu kašu njegovog teksta prodiru i glasovi iz sveta koji se kloni ljudi oko redakcije »Les nouvelles litteraires«. Taj svet radnika u štrajku ne želi Amerikance i njihove sluge. Zato, tako neočekivano La Vernja kaže: »Amerika ne ugrožava Evropu. Ona je kći Evrope. Ona je Evropa«.

Kako je to malo ubedljivo, bar za francuske radnike, La Vernja je prinuđen da se kratko ali nejezgrovito upusti u analizu američkog duha, koji je po njemu u devet desetina duh Zapada tj. Evropa. On se, taj američko-evropski duh, u američkoj recenziji, razlikuje, istina, od evropskog, priznaje on, izvesnom jačom dozom surovosti, agresivnosti i ciničnosti, ali sve u svemu, ipak je ekvilibriran oko iste vere u individuu.

No tek što je izrekao tu misao, La Vernji se učinilo da opet čuje prigovore. Ne bez razloga. Amerika je zemlja u kojoj je, prema mišljenju svih putopisaca za poslednjih dvadeset godina, individua najnesrećnija jer je najstandarizovanija. Sama američka literatura pruža bezbroj primera o praznini života i njegovom besmislu u kom se batrga ono što se zove individualni život američkih podanika. La Vernja je prinuđen da procedi to priznanje. Tačno je, veli on, da usled industriskog gigantizma u Americi čovek ostavlja utisak nediferenciranog mrava. Ali, podvlači on likujući, ta masa ne pretstavlja konglomerat. Svaka individua zadržava svoju posebnu individualnu svest. »Individua jeste masa, ali ta masa je sama individua«, a ne kao u socijalizmu marksističkim jedinjenjem dezindividualizirana masa izlivena u kolektiv.

Tu tvrdnju on ne dokazuje. Ide dalje. Ali mi možemo ostati tu. Jer je jasno: Zapadu se daje proizvoljni sadržaj da bi se njim stidljivo zaklonio pravi, ratoborni imperijalistički sadržaj svetske reakcije okupljene oko Stejts Departmenta. To je jasno. A jasnoće se upravo boje jenki-imperijalisti, kao i njihovi denacionalizovani, na svaku izdaju i laž spremni apologeti. Ali te laži i izdaje, na koje su spremni, mirišu na leš — izvučen iz podruma Rajhskancelarije. Mit o Zapadu — na zalazu je. Prirodno je što mu se neće. Ni onima koji su već zašli nije se zahodilo Pa ipak... Zar će promeniti šta na stvari zapadanja, ako se odsad životni prostor i rasizam zovu »uzvišeni duh Zapada«?

One napredne snage čovečanstva koje stvaraju istoriju i menjaju stari svet u novi, napredne snage koje postoje na svim geografskim širinama pa i u takvoj Americi — a kojima pripada sve najbolje što je stvoreno u kulturi čovečanstva, pa i ono što je veliko u kulturi Zapada, — izići će na kraj i s mitovima i sa snagama koje nasrću preko tih antikulturnih mitova.

ISPRAVKA

U drugom delu članka »Razgovor Mao Ce Tunga s kineskim književnicima«, koji je izašao u prošlom broju našeg lista, greškom korektora, u citiranim stihovima Lu Sina, pri kraju članka, potkrale su se greške. Stihovi glase:

Kada hiljadu siledžija prstom ukažu na mene.
Pogledaću ih samo izazivački i hladno.
A povinuću se ovom nevinom detetu,
Čak ću ga i na ledima poneti.

U istom broju našeg lista, u članku »Problemi filmskog scenarija na XII plenumu Saveza sovjetskih pisaca«, na početku drugog pasusa stoji: »Referat o sovjetskoj filmskoj dramaturgiji održala je V. Ščerbina« itd., a pasus treba da glasi: »Referat o sovjetskoj filmskoj dramaturgiji održao je V Ščerbina« itd.

ČEHOSLOVAČKA

Jirasekova akcija u Čehoslovačkoj

Krajem prošle godine, na inicijativu pretsednika Čehoslovačke Republike Klementa Gotvalda, pokrenuta je tzv. »Jirasekova akcija«. Alojz Jirasek je jedan od najistaknutijih čeških romansijera, čiji je značaj buržoaska kritika pokušala da umanji zbog njegove bliskosti narodu i zbog pravilnog stava prema češkoj istoriji, izraženog u njegovim istoriskim romanima u kojima je ukazivao na vodeću ulogu naroda u istoriskim zbivanjima. U svojoj oceni životnog dela ovog značajnog češkog pisca, pretsednik Gotvald je naglasio da Jirasek zauzima značajno mesto u kulturnom nasleđu češke literature koje treba da postane oslonac za budući stvaralački rad čeških pisaca.

U vezi sa pokretanjem »Jirasekove akcije« osnovan je odbor na čelu sa ministrom Zdenjekom Nejedlim koji je sebi stavio u zadatak izdavanje u velikom tiražu sabranih dela Alojza Jiraseka, kao i osnivanje Jirasekovog muzeja. U celoj Čehoslovačkoj pokrenuta je sabirna akcija u korist Jirasekovog fonda, koja je dosad iznela oko 9 miliona Kčs.

U svojoj izjavi za štampu dr Zdenjek Nejedli rekao je da je Jirasekova akcija jedna od najvećih kulturnih akcija koje su posle oslobođenja pokrenute u Čehoslovačkoj. Jirasekov odbor pripremio je već za štampu prve tomove Jirasekovih dela i počeo da sakuplja dokumente za Jirasekov muzej, koji treba da bude otvoren 1951 godine, na dan stogodišnjice rođenja ovog istaknutog književnika.

NOVA IZDANJA ČEŠKIH KLASIKA

Državno izdavačko preduzeće »Orbis« osnovalo je ediciju »Narodna knjižnica«, u kojoj će izdavati najznačajnija klasična dela češke literature. Edicija će obuhvatiti izabrana dela oko 200 pisaca od 1820 godine do danas. Dosad su izašle dve sveske prve serije, koje sadrže pesme F. L. Čelakovskog i K. J. Erbena.

KULTURNO-PROSVETNA DELATNOST NA SELU

Kulturno-prosvetnoj delatnosti na selu posvećuje se u Čehoslovačkoj sve veća pažnja. U toku prošle godine osnovano je oko 2.000 kulturnih društava, a do kraja Petogodišnjeg plana svako selo treba da ima svoje kulturno društvo. Ministarstvo poljoprivrede poklonilo je seoskim bibliotekama preko 700.000 knjiga u vrednosti od 19 miliona Kčs. U toku Petogodišnjeg plana Ministarstvo će pružiti materijalnu pomoć za izgradnju 270 domova kulture. Tri ansambla »Seoskog pozorišta« dala su u prvoj polovini 1948 godine 2.035 pretstava u 669 sela. Pozorište ima danas 10 ansambla, koji treba u toku Petogodišnjeg plana da posete svake godine 960 sela i da dadu 2.880 pretstava. Dvadeset pokretnih bioskopa ministarstva poljoprivrede posetilo je u prvoj polovini 1948 godine 2.900 sela i dalo 4.800 filmskih pretstava, koje je gledalo 500.000 posetilaca. Do kraja Petogodišnjeg plana broj pokretnih bioskopa povećaće se na 40.

BUGARSKA

Obnova Narodne biblioteke u Sofiji

Narodna biblioteka u Sofiji, koja je znatno oštećena od bombardovanja u toku rata, dobiće novu zgradu. Zidanje zgrade predviđeno je Dvogodišnjim planom i već je u toku. Sada je Narodna biblioteka smeštena u donjem delu nedovršene zgrade.

Pre oštećenja Narodna biblioteka imala je nekoliko stotina hiljada knjiga. Sada se knjige ponovo sređuju i uvode se katalozi.

Biblioteka ima sledeća odeljenja: stari rukopisi i stare štampane knjige, arhiva, Istočno odeljenje, fotoarhiv, portreti, grafika, muzičke kompozicije.

Odeljenju dokumenata poklanja se velika pažnja. Za sedamdeset godina postojanja biblioteke sakupljeno je oko trideset hiljada dokumenata, a samo za poslednje tri godine oko sto pedeset važnih dokumenata iz bugarske istorije. Redovno se izdaje bibliografija bugarske knjige. Pored ostalog, organizovano je i odeljenje međunarodne razmene knjiga.

U sastav Narodne biblioteke spada i dom-muzej Ivana Vazova, istaknutog bugarskog pisca, a formira se i institut za izučavanje života i rada pesnika Hrista Smirnenskog. Bugarski bibliografski institut, koji takođe pripada Narodnoj biblioteci, ima tri odeljenja: Bugarska knjiga od 1804 do 1943 god., Bugarska periodična štampa od 1844 do 1944 god. i Tekuća bibliografska informacija.

Bibliografski institut je nedavno izdao potpunu bibliografiju o Hristu Smirnenskom i bibliografiju o Septembarskom ustanku 1923 godine.

KNJIŽEVNI ALMANAH MLADIH PISACA

Izdavačko preduzeće »Narodna mladež« priprema književni almanah radova mladih pisaca. U almanahu će biti objavljeni književni radovi o delatnosti Narodne omladine na izgradnji zemlje u toku prošle godine.

Đura Jakšić: Karaula

Sa izložbe slika Đure Jakšića

DRUGI PLENUM SAVEZA SOVJETSKIH KOMPOZITORA

PROBLEMI SAVREMENE SOVJETSKE MUZIKE

Na Drugom plenumu Saveza sovjetskih kompozitora SSSR, koji je od 21 do 29 decembra 1948 godine održan u Moskvi, izvedena su novija dela oko stotine sovjetskih kompozitora, a zatim je generalni sekretar Saveza, kompozitor T. H. Hrenikov podneo referat o osnovnim problemima savremene sovjetske muzike posle odluke CK SKP(b) o operi »Veliko prijateljstvo« od B. Muradelija.

Na početku svog referata Hrenikov je istakao da je ogromna većina sovjetskih kompozitora posle odluke CK Partije iskreno i energično pošla realističkim putem, »Međutim, — kaže referent — formalističke pojave još uvek postoje kod nekih od njih. O tome najbolje svedoči nova opera Sergeja Prokofjeva »Povest o pravom čoveku« — njena je muzika krajnje formalistička i u vapijućem neskladu s likovima povesti Borisa Poljevoja... Pojava te opere Prokofjeva svedoči da su se u njegovoj svesti snažno ukorenile tradicije zapadnog modernizma i da su za njega pojedine situacije i igranje naturalističkim detaljima važniji od stvaranja vernog lika sovjetskog čoveka-heroja pomoću muzičkih sredstava. A takav način komponovanja povlači za sobom nedostatak celine muzičke misli, koji se pre svega izražava u antimelodičnosti, u mnoštvu suhih rečitativa, koji mogu samo da izraze spoljni opis teksta, a ne unutrašnji svet junaka opere. Kad bi Prokofjev više verovao u snagu kolektiva i da se nije celo ovo vreme nalazio izvan svoje organizacije kompozitora, kad on ne bi svoju gotovu operu skrivao pred svetom sve do njenog koncertnog izvođenja — možda bi mu, i sigurno, blagovremena kritička zapažanja drugova pomogla da zapazi svoj pogrešan put, da revidira svoje poglede koji su se formirali u samoći i da postigne uspeh u pisanju nove opere na tako važnu i odgovornu temu«.

Hrenikov je dalje podvukao potrebu odlučne i neprekidne borbe protiv formalizma i njegovih apologeta u muzici. Treba imati na umu, — rekao je on, — da se formalizam ne izražava uvek u tako izrazitoj, agresivnoj formi. Ima dosta dela koja kao da su napisana na realistički način, ali koja su u isto vreme uvenula, anemična i bez životne snage. Treba izoštriti pažnju baš prema takvom, spolja »neškodljivom«, ali baš zato opasnijem obliku formalizma. Ima kod nas dela koja su kažu, napisana dobrim starim jezikom, dela koja stoje na pozicijama bezuslovnog poštovanja klasičnih tradicija, ali koja su lišena snage života — bilo zato što kompozitor samo spolja reprodukuje, kopira izraz i intonacioni jezik klasične muzike, ne trudeći se da da likove našeg života, bilo zato što kompozitor koristi tradicionalni muzički jezik samo kao mogućnost da se naslađuje slikama prošlosti, stilizacijom, udaljavanjem od naše stvarnosti.«

»Najvažnije pitanje koje stoji pred kompozitorima, — rekao je dalje T. Hrenikov, govoreći o muzičkim delima savremenih sovjetskih kompozitora koja su izvedena na Plenumu, — jeste sposobnost da se u našem muzičkom stvaranju verno izraze prizori naše sovjetske stvarnosti. Niz dela, koja su izvedena na Plenumu, izazivaju bojazan da neki kompozitori nedovoljno duboko rešavaju problem organskog jedinstva savremenog sadržaja i njegovog muzičkog ovaploćenja. U Kantati — oratorijumu Čiška »Zastava nad seoskim sovjetom« prema poemi Alekseja Nedogonova, uporedo sa vernim, izrazitim epizodama, likovi sovjetskih ljudi često dobijaju lažan karakter zbog, toga što autor pasivno pozajmljuje likove i izražajna sredstva iz klasičnih ruskih opera. Tesno zatvoren, salonski karakter dobija i opisivanje sovjetskih likova u romansama kompozitora Rakova. Intonaciona sfera Šaporinovih romansa na tekst sovjetskih pesnika često se zatvara u krug elegičnih motiva, koji su slušaocima poznati iz romansa istog autora na tekst ruskih pesnika iz XIX i početka XX veka«.

T. Hrenikov ističe kao radosnu pojavu nicanje novih dela mladih talentovanih kompozitora. Među njima se naročito ističe »Kantata o Otadžbini« mladog jermenskog kompozitora Arutjunjana, za koju Hrenikov kaže da pretstavlja uspeh ne samo jermenske muzičke kulture, nego i opštesovjetsko ostvarenje.

Govoreći o stvaranju onih sovjetskih kompozitora koji su bili kritikovani u Odluci CK SKP(b) o operi »Veliko prijateljstvo«, T. Hrenikov je rekao: »Treba istaći uspelu muziku Dmitrija Šostakoviča za film »Mlada garda«, napominjući uz to kompozitoru da sovjetska publika očekuje od njega nova dela, prožeta duhom realizma, dela u kojima će se ovaplotiti životni likovi naše stvarnosti. Simfonija na ruske teme od Majakovskog simfonijski ditiramb posvećen uspomeni Lenjina (iz muzike za film) od A. Hačaturjana, sedmi kvartet Šebaljina i, naročito, himna u čast Moskve i dva horska dela od Muradelija — sta ta dela svedoče o želji autora da pođu putem realističkog muzičkog stvaranja«.

Hrenikov se dalje u svom referatu naročito zadržao na pitanju operske umetnosti, pa kaže: »Ma kakvi bili naši uspesi u drugim žanrovima, o zrelosti, o snazi sovjetske muzike suditi će se prema tome koliko smo mi izražajno i snažno uspeli da ovaplotimo likove pozitivnih junaka našeg vremena u operskoj umetnosti — u umetnosti ogromnog delovanja, u umetnosti koja je po svojoj prirodi demokratska i realistička... Odluka CK odredila je put sovjetskog operskog stvaralaštva, kao put visoke realističke umetnosti, gde izražajno, melodiozno pevanje pretstavlja glavno, osnovno načelo, organski saobraženo sa široko i bogato razvijenim drugim komponentama operske umetnosti. A sve to treba da služi glavnom zadatku — ispoljavanju unutrašnjeg duševnog sveta, duševne lepote junaka nove socijalističke epohe«. Rad na sovjetskoj operi postavio je Hrenikov kao glavni zadatak sovjetskih kompozitora u narednom periodu.

Referent je dalje istakao kao pozitivnu činjenicu da su se u sovjetskoj operi pojavila dela koja otskaču od zapadnoevropskih, buržoaskih kalupa. On je naglasio da pred autorima opereta stoji zadatak da »smelije zahvataju u teme sovjetske stvarnosti, da nađu izraziti, a ujedno i realistički, istiniti jezik u ocrtavanju pozitivnih junaka«.

Glavni uzrok zaostajanja sovjetskog baleta leži — po rečima referenta, — u krajnjoj nezrelosti libretne dramaturgije. Hrenikov je takođe potsetio na ono mesto u odluci CK SKP(b) o operi »Veliko prijateljstvo« gde se govori o potrebi stvaranja konkretnih, realistički živih, programskih simfoniskih dela, pa kaže: »Mi moramo da odlučno savladamo jednostrane navike »č stog« instrumentalnog mišljenja koje kultivišu formalisti, i da naše simfonisko stvaranje načinimo gipkim i takvim da se odaziva na realne, konkretne liokve i prizore naše raznolike stvarnosti«.

Što se tiče masovnih pesama, Hrenikov je naglasio da su se sovjetski kompozitori, među kojima naročito Blanter i Meljutin, aktivno odazivali svim važnijim događajima sovjetskog života. Međutim, izgleda da kompozitori još nemaju dovoljno hrabrosti da stvore popularne narodne pesme o Lenjinu i Staljinu o herojima Otadžbinskog rata. S obzirom na veliki vaspitni značaj masovnih pesama — pred njima stoji zadatak da što pre stvore takva dela.

Referent je podvrgao oštroj kritici stanje u žanru zabavne muzike, gde »zanatski odnos prema umetnosti, pre pevi standardne zapadne šeme i nedostatak profesionalnog majstorstva — jako snižavaju uspehe u toj oblasti«.

Pošto je govorio o uspesima i o izvesnim zadacima muzike za decu, Hrenikov se zaustavio na pitanju vojno-duvačke muzike, obrativši pažnju kompozitora na to područje muzičkog stvaranja, koje pretstavlja jedan od najmasovnijih vidova muzičke umetnosti. »U težnji da obnove tradicionalnu muziku marša u stroju, — rekao je Hrenikov, — naši kompozitori, baveći se i apstraktno-akademskim zadacima, zaboravljaju sasvim obične stvari, zaboravljaju da marš mora da bude apsolutno prikladan za vojnički korak, da mu melodija mora biti vrlo izrazita i lepa i da mora da bude neobično jasan po svojoj formi«.

Dobar deo svoga referata posvetio jeT. Hrenikov problemima sovjetske muzičke nauke, kritike i publicistike. »Naš je zadatak, — rekao je on na kraju svog referata, — da pomognemo vaspitavanju svakog kompozitora i muzikologa u duhu punog marksističko-lenjinističkog pogleda na svet; naš je zadatak — da ih vaspitavamo u duhu oštrih zahteva prema svome stvaralačkom radu, u duhu sposobnosti zapažanja i pravilnog shvatanja životnih procesa našeg savremenog života, koje će oni umeti da odraze samo pomoću istinskog i visokoumetničkog muzičkog izraza«.

Intelektualci Brazilije za odbranu mira

Poznati brazilijanski književnik Žor Amadu, koji je nedavno doputovao u Sovjetski Savez, predao je Savezu sovjetskih književnika tekst proglasa koji su intelektualci Brazilije uputili sovjetskim intelektualcima.

»U vreme kad se potpaljivači rata sa zločinačkim cinizmom pripremaju da gurnu čovečanstvo u novi rat, — kaže se u proglasu — mi smo svesni da je dužnost intelektualaca da učestvuje u borbi za mir, demokratiju i napredak, u borbi protiv planova krvožednog imperijalizma, koji želi da čitavo čovečanstvo pretvori u svoje robove. Našoj zemlji i njenoj nacionalnoj kulturi preti opasnost od politike ratova, osvajanja i porobljavanja, koju vodi jenkijevski imperijalizam.

»Mi zauzimamo isti stav kao i Sovjetski Savez, zemlje narodne demokratije i svetski proletarijat. Pozdravljamo Sovjetski Savez kao neustrašivog borca za mir i sreću čovečanstva. Sovjetski intelektualci svojim radom pokazuju nam šta može postići kultura stavljena u službu naroda, otadžbine i čovečanstva. Pozdravljajući sovjetske intelektualce, narode SSSR-a i njihove rukovodioce, a naročito genijalnog vođu naroda Josifa Staljina, mi izražavamo osećanja svih intelektualaca, svih proletera i čitavog naroda Brazilije«.

Proglas su potpisali intelektualci Brazilije, učesnici Svetskog kongresa kulturnih radnika za zaštitu mira, koji je održan u Vroclavu: Vasko Prado, Mario Šmeberg, Henda Roča, Fraj re Karlos, Skliar Klaudio, Sa.toro Alberto, Kastiel Ana, Stela Šik Rosa, Seljan Braga i Žorž Amadu.

PRIPREME ZA PROSLAVU STOGODIŠNJICE PREŠERNOVE SMRTI

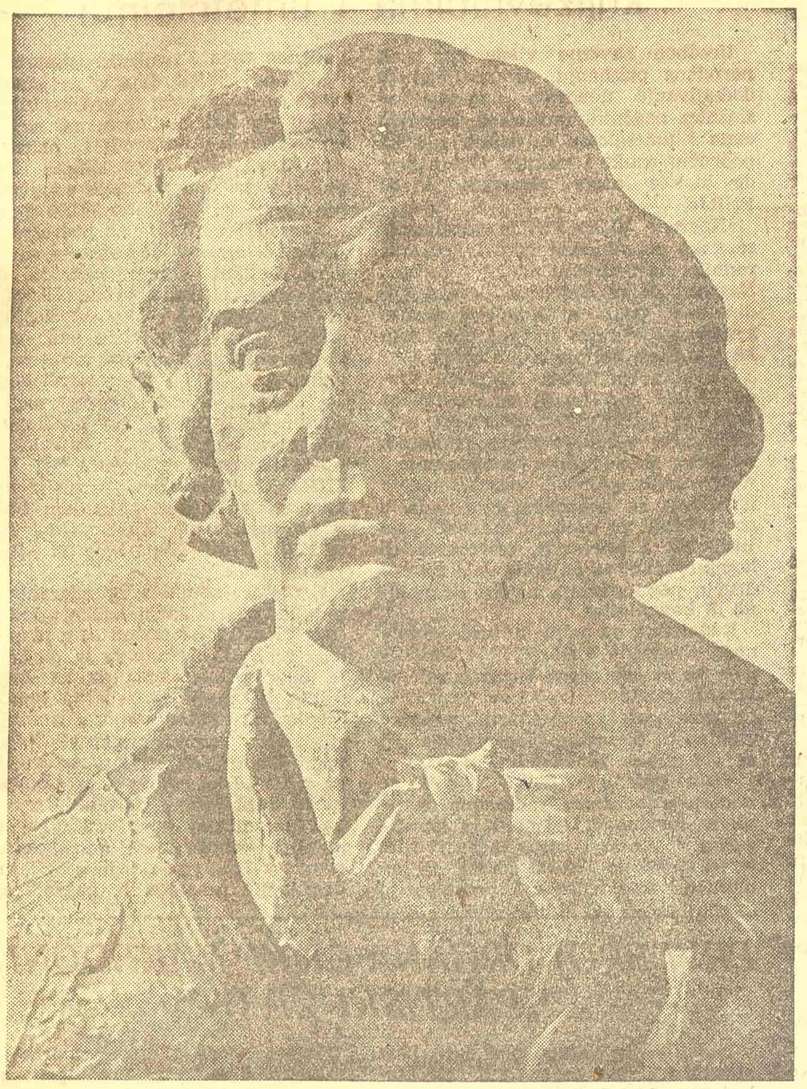

France Prešern

Rad vajara Frančiška Smerdu

Tradicije Prešernove proslave potiču još iz vremena narodnooslobodilačke borbe, kad je slovenačko narod nooslobodilačko veće (SNOS) na oslobođenoj teritoriji izdalo uredbu da se svaka godišnjica Prešernove smrti smatra kulturnim praznikom. Slovenija slavi svake godine od 2 do 8 februara Prešernovu nedelju, a tom kulturnom prazniku slovenačkog naroda pridružuju se i svi narodi Jugoslavije.

Ove godine, povodom stogodišnjice Prešernove smrti, vrše se naročite velike pripreme za proslavu.

Najvažnija publikacija svakako je izdanje Prešernovih pesama. Predgovor je napisao Josip Vidmar. Drugo značajno izdanje je Prešernov album, koji je uredio dobar poznavalac Prešerna, akademik dr France Kidrič. U Prešernovom albumu biće sakupljen sav fotografski i slikarski materijal o Prešernu svi portreti najvećeg slovenačkog pesnika, fotografije Prešernovih savremenika, fotografije krajeva u kojima je naš pesnik živeo itd. Prešernov album pretstavlja ujedno uvod u Kidričevo opsežno delo o Prešernu, koje je zamislio kao izdanje u pet tomova. Sem toga izići će malo narodno izdanje »Poezija«. Državno izdavačko preduzeće Slovenije izdaće izbor Prešernovih pesama za mešovite, muške i omladinske horove. Anton Lajovic i Dragutin Cvetko urediće izbor kompozicija za solo pevanje na Prešernove tekstove.

»Ljudska prosveta« Slovenije pripremila je potreban materijal za Prešernovu proslavu. Časopisi će tom prilikom posvetiti svoje brojeve velikom kulturnom prazniku. Slovenački centralni časopis »Novi svet« doneće u svom februarskom broju govor Borisa Ziherla, koji će on održati na svečanoj proslavi, kao i odlomak iz Speransove (Kardeljeve) knjige »Razvoj slovenačkog nacionalnog pitanja«, u kome Sperans govori o Prešernovom vremenu. U tom broju prvi put će biti objavljena i sva Prešernova pisma. Dr Anton Slodnjak objaviće nekoliko novih podataka o Prešernovom životu i radu. Muzički časopis »Naši zbori« posvetiće ceo broj pesama na Prešernov tekst. U prvom redu objaviće se nove kompozicije.

Prešernova nedelja, počinje drugog februara izložbom Prešernovih rukopisa u Univerzitetskoj biblioteci. Istoga dana održaće se velika narodno-prosvetna priredba u dvorani bioskopa »Union«. Trećeg četvrtog i petog februara održaće se proslave na narodnim univerzitetima i po reonima. Kako se sa Prešernovom proslavom podudara i tridesetogodišnjica osnivanja slovenačke Drame, šestog februara ujutru biće u Drami otkrivena poprsja najznačajnijih slovenačkih glumaca i otvorena dramska izložba.

Šestog februara biće otvorena i Moderna galerija u Ljubljani. Savez likovnih umetnika Jugoslavije otvoriće istog dana veliku izložbu savremene jugoslovenske likovne umetnosti. Tog dana uveče odžaće se svečana proslava »Tugomera« od Leostika i Krefta. U Ljubljanskoj drami u toku proslave igraće se samo slovenačka dela, među kojima i dva nova slovenačka pozorišna komada: »Oganj i pepeo« od Mire Pucove i »Lacko i Krefli« od Ivana Potrča. U Kranju će tokom leta biti otkriven spomenik Prešernu. Spomenik je zamišljen kao reljef i pretstavljaće Prešerna, Čopa i Smolea.

Sedmog februara ujutro biće otkrivena spomen-ploča na kući u Rožnoj ulici, gde je Prešern napisao »Gazele« i »Sonetni venec«. Nacrt za ploču izradio je arhitekt Plečnik. Istog dana uveče održaće se svečana akademija, na kojoj će govoriti Boris Ziherl. Na kraju akademije izvodiće se nekoliko delova iz Škrjančeve kantate »Sonetni venec«. Osmog februara, na dan Prešernove smrti, održaće se velika masovna komemoracija na Prešernovom grobu u Kranju, na kojoj će govoriti dr Anton Slodnjak. Istovremeno će u Kranju biti otvoren i muzej u kući u kojoj je Prešern umro. Istog dana održaće se svečanost u Vrbi, Prešernovom rodnom mestu, a posle podne će u Ljubljani biti položeni venci na Prešernov spomenik. Za tu priliku kompozitor Škrjanec napisao je kompoziciju za fanfare. Uveče istog dana hor i orkestar slovenačke filharmonije izvodiće u celosti Škrjančevu kantatu »Sonetni venec«.

Ministarstvo prosvete Slovenije raspisalo je specijalne nagrade za jubilarnu godinu. Tom prilikom i pošta će izdati naročite marke.

Odbor za Prešernovu proslavu pozvao je na proslavu delegate i kulturne radnike iz svih naših republika, kao i delegata iz Trsta i Slovenačke Koruške.

U Vrbi, Prešernovom rodnom selu, biće ovog leta izvedeni opsežni radovi. Arhitekt Mušić zamislio je preuređenje Vrbe, tako da se na mestu pojata iza Prešernove rodne kuće podigne mauzolej po nacrtu arhitekta Plečnika. Prešernovo telo biće preneto s groblja u Kranju u Vrbi, a groblje u Kranju biće preuređeno u park, u kome će ostati Prešernov nadgrobni spomenik i grob pesnika Simona Jenka.

Na taj način Slovenija će dostojno proslaviti stogodišnjicu smrti najvećeg svog pesnika Franca Prešerna.

D. Ž.

Kulturne vesti iz Maribora

U Mariboru nedavno je osnovan kulturno-umjetnički klub, u kome su učlanjeni skoro svi mariborski kulturni radnici, novinari i umetnici. Klub ima pozorišnu, slikarsku, muzičku, novinarsku i literarnu sekciju. Cilj kluba je okupljanje svih javnih i kulturnih radnika, kao i idejno i stručno uzdizanje radnika Maribora i okoline na kulturno-umetničkom polju.

* *

U subotu 22 januara održana je u Mariborskom pozorištu premijera komada »Ostrvo mira« od Petrova. Ovo je već deseta premijera sovjetske drame u Mariborskom pozorištu. Od oslobođenja do danas u Mariborskom pozorištu prikazani su sledeći sovjetski komadi: »Najezda« od Leonova, »Novi dom« od Bulgakova, »Milion muka« od Katajeva, »Veliko putovanje« od Šestakova, »Mačkin dom« od Maršaka, »Grad majstora« od T. Gabe-a, »Oklopni voz« od Ivanova, »Život zove« od Bil-Belocerkovskoga, »Ruska pitanje« od Simonova. Ove sezone u planu je izvođenje komada »Gimnazisti« od Trenjeva i »Bez miraza« od Ostrovskoga Ako se tome dodadu još dva klasična dela, — »Ženidba« od Gogolja i »Suma« od Ostrovskog, — Mariborsko pozorište prikazalo je ukupno četrnaest dramskih dela ruske i sovjetske literature.

D. M.

JUGOSLOVENI U AMERICI

Odlomak iz knjige Luja Adamiča „A Nation of Nations"

Jugoslovenski doseljenici obično se smatraju kao deo nove migracije, koja je dostigla neverovatne razmere u toku dve decenije neposredno pre prvog svetskog rata. Svakako većina Srba, Hrvata i Slovenaca došla je ovamo između 1885 i 1914 — pre nego što su bili poznati pod zajedničkim imenom Jugosloveni, ili južni Sloveni; kada je Jugoslavija bila samo politički ideal, koji se ostvario tek posle sloma stare Austrougarske monarhije 1918.

U ovom kritičnom periodu velike seobe preko Okeana, stotine hiljada Jugoslovena, koji su došli iz južne Austrije i Ugarske smatrani su Austrijancima sa drugim podanicima cara Franca Jozefa, koji su ne želeći napuštali njegovu nesređenu i nesrećnu Dvojnu Monarhiju. To su bili Slovenci iz Kranjske, Koruške, Štajerske, Hrvati i Srbi iz Hrvatske i Slavonije, iz Istre i sa dalmatinske obale, iz Bosne i Hercegovine. Istovremeno, došao je i neznatan broj Srba iz malih balkanskih kraljevina Srbije i Crne Gore, koje su 1918 godine uključene u novu Jugoslovensku državu.

Ali jugoslovenska stranica u američkoj istoriji verovatno datira od samog početka istorije Amerike. Ima mnogo verovatnoće da su se u Kolumbovim lađama nalazili kosmopolitski Hrvati iz slavnog dalmatinskog grada-republike Raguze (Dubrovnika). Dubrovački mornari i brodograditelji toga vremena ubrajali su se u najbolje na svetu, sa dugogodišnjom tradicijom. Godine 1924 Udruženje moreplovaca iz Dalmacije proslavilo je hiljadugodišnjicu svog postojanja. U petnaestom i šesnaestom veku njegovi članovi plovili su na brodovima svih pomorskih naroda, naročito, kako izgleda na brodovima iznajmljenim za trgovinu začinima iz Indije. Ima mnogo verovatnoće da su neki od njih došli prilikom velikog, smelog poduhvata 1492 godine. Ima takođe mnogo verovatnoće da su dubrovački brodovi nazvani »Argosi« (reč dolazi od Raguza) plovili za Ameriku u toku prve polovine šesnaestog veka. Postoji jedna dalmatinska legenda potvrđena izvesnim očiglednim dokazima da su jugoslovenski moreplovci dolazili oko četiri decenije pre neuspelih pokušaja Ser Valtera Relija da osnuje anglosaksonsku koloniju u granicama sadašnjih Sjedinjenih Američkih Država.

Skoro je sigurno da je godine 1540, ili nešto ranije ili docnije, jedna flota brodova napustila Dubrovnik na putu za Ameriku, u nadi da nađe predeo, koji bi odgovarao izbeglicama, koje su dolazile kao reka u Dubrovačku republiku, bežeći od turskog gospodstva, koje je ugnjetavalo unutrašnjost Balkana. Izgleda da je jedan ili više ovih brodova pretrpeo brodolom u blizini obale današnje severne Karoline i da se izvestan broj možda spasao na jednom od ostrva, verovatno Rounoku, između Albermalskog i Pamliko-moreuza i da su se oni tada izmešali sa stanovništvom, koje je otada poznato kao Kroacki Indijanci.

U Robesonskoj oblasti, u severnoj Karolini postoji i danas narod koji sebe naziva Kroatima i tvrde da su potomci kroatskih plemena. Drugi potomci, rekli su mi, žive u zapađnoj Virđiniji i u Kamberlanskoj oblasti Merilenda. Dalje od severne Karoline, u Kataratskoj oblasti postoji Kroatsko ostrvo, a Kroatski moreuz spaja Albermalski i Pamliko-moreuz.

Kroatski Indijanci pronađeni su sredinom osamdesetih godina šesnaestoga veka, kada su kolonije Ser Valtera Relija pokušavale da se prošire na ostrvo Rounouk. To ime se nalazi i u delima Đona Vajta, vođe druge kolone, »izgubljene kolone« — i Kroati učestvuju u većini poduhvata koji su bili u vezi sa njenom misterioznom sudbinom.

Ima naučnika koji nisu ubeđeni da ime Kroatski Indijanci dolazi od hrvatskog imena i da su oni delimično potomci onih hrvatskih mornara, koji su pretrpeli brodolom. Za mene međutim to izgleda potpuno verovatno. Drugi pisci, Đon Loson (1714), na primer, i Hamilton Mak Milan (1880) pominju legendu o brodolomima i spasenim mornarima, koja se nalazi u folkloru Kroatskih Indijanaca, vraćajući se čak do sredine šesnaestog veka. Dok prema dalmatinskom pomorskom predanju, dubrovački brodovi koji su krenuli za Novi Svet sredinom šesnaestog veka, nisu se nikad vratili.

Ali bilo kako bilo, sledeća svetla tačka u istoriji Jugoslovena u Americi, potiče iz 1683 godine, kada su baronu Ivanu Rataju, mladom hrvatskom plemiću, koji je postao katolički sveštenik i misionar, Indijanci iz Novog Meksika oderali kožu s glave. Pošto je došao deset godina ranije sa Španci ma preko Meksika, ostavio je dragocene zapise o svojim istraživanjima na jugozapadu.

Oko 1715 godine, oko 1200 hrvatskih i slovenačkih protestanata, koji su živeli u Pruskoj — potomaka onih koji su izbegli iz Austrije posle donošenja zakona protiv Reformacije, zbog religioznih i političkih gonjenja, i posle neuspeha seljačkih buna u Hrvatskoj i Sloveniji — došli su u Georgiju tražeći slobodu veroispovesti i materijalno blagostanje. Oni su se nastanili na mestu gde rečica, koju su oni nazvali Ebenezer, utiče u Savansku reku, i prihvatili se gajenja svilene bube, koje je bilo domaća radinost njihovih roditelja i predaka pre no što su se otselili u Prusku. Sto pedeset godina oni su napredovali polako, onda ih je građanski rat kobno pogodio. Sada, samo groblja sa slovenskim imenima na nadgrobnim pločama ostaju kao spomenik ovim prvim jugoslovenskim doseljenicima.

Polovinom osamnaestog veka misionar, koga španska kolonijalna istorija poznaje pod imenom Konzago Gonzales, antropolog, botaničar, zoolog, geograf, slikar, lingvista, govornik i pesnik — razgranao je svoju delatnost u Meksiku i Kaliforniji. Nacrtao je mapu Donje Kalifornije, koja je bila jedini pouzdani vodič za taj predeo skoro dva veka. Otac Konzago bio je u stvari Ferdinand Konšak, rodom iz Hrvatske.

Sudeći po njihovim imenima (Gorše, Vavtar, Vertnar, Černe i Vidmar) izvestan broj vojnika Slovenaca služio je u revolucionarnim trupama Đorđa Vašingtona. Kako su i zašto su oni došli ovamo, niko ne zna. Takođe su tada i u Njujorku živela dva Slovenca po imenu Volk, dva brata, Tomas i Abraham, obojica su se oženili devojkama anglosaksonskog i holandskog porekla. Jedan od Tomasovih mnogobrojnih unuka, Leonardo Volk, koji je postao poznati vajar oko 1860 godine oženio se rođakom Stefana A. Duglasa. Osim toga bio je i prijatelj Abrahama Linkolna, koji je izvesno vreme živeo s njim u pansionu u Čikagu. Njegov sin Duglas Volk bio je poznati slikar portreta krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka.

Drugi hrvatski misionar, Josif Kundek, došao je 1838 i igrao je vodeću ulogu u razvoju izvesnog broja jugozapadnih gradova, naročito Ferdinanda i Jaspera, u oblasti Duboa, u Indijani. Amerikanci često misle da iseljenici iz takvih zemalja kao što je Hrvatska, obično uvek dolaze samo da bi stekli novac i poslali »natrag kući«, ali više od sto godina pre nego što je sveštenik Kundek započeo svoju delatnost, narod iz mnogih krajeva Hrvatske doprinosio je svoj udeo za »održanje crkava i škola u Americi«. Iz arhibiskupske arhive u Zagrebu, hrvatskoj prestonici, vidi se da je 57.000 florina (oko deset hiljada dolara) poslato u SAD tridesetih godina prošlog veka.

Neobično interesantan doseljenik bio je slovenački sveštenik, Federik Baraga, koji je početkom četvrte decenije devetnaestog veka zašao duboko u divlje predele Gornjeg Mičigena i Severne Minesote, i radio među Indijancima Čipeva i Odžibva. Sin jedinac jedne relativno bogate porodice u Kranjskoj, prodao je svoje imanje, a gotovinu je poneo sa sobom. Docnije je slao čitavu reku pisama parohijama u Sloveniji i tražio novac kojim bi potpomogao svoje planove. I slovenački seljaci su godinama spuštali novac u kutije za sakupljanje priloga, na kojima je bilo naznačeno »Za Baragine Indijance«. Jedno od tih štampanih pisama nalazi se u muzeju Minesotskog društva istoričara u Sv. Pavlu.

Baraga je naučio čipevsko-odžibvski jezik, zatim je izradio gramatiku tog jezika. Preveo je Bibliju i napisao dve religiozne knjige na čipevskom.

Pre nekoliko godina, u jednom indijanskom kraju u Baraginoj oblasti, Mičigen, zapitao sam sredovečnog Čipevu, tužna lica, šta zna o Baragi, koji je umro oko 1868, kao biskup dijeceze Solt i st. Meri i Markete.

»Moj otac i deda često su govorili o njemu,« odgovori Indijanac. »Trideset i pet godina je on prelazio stotine milja svakih par meseci kroz neprohodne šume ovog kraja, često sam, a ponekad sa nekim saputnikom Indijancem, i spavao je po šumama kao Indijanac. Moj deda ga je dobro poznavao i obično je govorio kad se Baraga kretao među nama kao da« — dižući ruku pred sobom i praveći prsten od palca i kažiprsta — »kao da je video nešto ispred sebe.«

»Šta?« zapitah. »Šta je video?«

»Ne znam.« reče Čipeva. »Nešto kao svetlost, koja ga je vodila. Ma šta to bilo, on je išao za tim celo vreme koje je proveo među nama. Moj deda je govorio da je Baraga bio uvek do kraj nosti dobar prema Indijancima i iskreno im je želeo dobra i pokušavao da im pomogne. On je cenio Indijance kao ljudska stvorenja, voleo naš jezik i običaje, kao i naše nedostatke, koji su se razvili među nama u ovom čudnom novom svetu. On je branio naša prava, išao radi nas Mičigenskom guverneru a i u Vašington. Pokušao je da utiče na korumpirane indijanske zastupnike da poprave svoje držanje. On se istrajno borio da ojača naša plemena, da ih beli čovek ne bi mogao eksploatisati, da bi imao izvesnog obzira prema nama.«

Baraga je uvideo da će napadi belih ljudi zapečatiti sudbinu Indijanaca ako Indijanci ne budu utvrdili stalno mesto stanovanja i ako se pored lova i ribolova ne bi počeli baviti zemljoradnjom i drugim poslovima. Tako je on proveo mnogo godina, pokušavajući da nauči Odžibve i Čipeve kako da oru, drljaju, seju i žanju. On je osnivao crkve i škole. Neke je gradio i svojim sopstvenim rukama, čak i kad je postao biskup. Prvorazredni drvodelja, poučavao je Indijance tom zanatu. Doveo je druge misionare iz Slovenije, Nekoliko njih su bili isto tako dobri kao i on. Nagnao ih je da vide ono »nešto« pred sobom.

Ponegde je Baraga i imao uspeha neko vreme, ali za dugi niz godina, neprilike koje je imao on i crveni čovek bile su i suviše teške On nije mogao da uguši nezasitost nove rudarske i drvne industrije, koja je u toku sledećih tri četvrtine veka pretvorila lepu i bogatu oblast Gornjeg Mičigena u pustoš. On nije mogao da spreči donošenje »vatrene vode«, koju je »bledo lice« upotrebljavalo u svom trgovanju sa Indijancima. Vašingtona se to nije ništa ticalo a indijanski zastupnici su se i suviše duboko zaglibili u korupcionaško blato.

Ali Baraga je ostavio dubokog traga. Sećanje na njega i na neke od njegovih saradnika misionara živi do današnjeg dana. Njegov stav prema Indijancima priznat je danas kao ispravan. Tridesetih godina dvadesetog veka, sa Đonom Kolijerom, kao poverenikom za indijanske stvari, vlada SAD primenila je politiku i praksu koju je Baraga započeo pre sto godina.

Slovenački misionari upoznali su narod u jugoslovenskim oblastima Austrije sa Amerikom, i izvestan broj Slovenaca, koji nisu bili misionari došli su krajem četrdesetih i pedesetih godina prošlog veka. Neki su se nastanili u oblast Minesotu. Oni su učestvovali u izgradnji Brokvaja, grada severno od Sv. Pavla. Većina ostalih, koji su došli u to vreme bili su torbari u Starom Svetu i putovali su sa svojom robom — nakitom, religioznim medaljama, brojanicama i sličnim — preko istočne i centralne Evrope gde su besumnje čuli o Americi. Oni su nastavili sa torbarenjem u SAD, a polazno mesto za njihovu trgovinu bila je mala varoš Čikago. Prelazeći prostore koje nisu mogli da zamisle u staroj zemlji, oni su prodavali svoju robu prvim doseljenicima i Indijancima u Viskonsinu, Mičigenu, Jovu, Nebraski i Minesoti. Neki su u tome uspeli. Jovan Gorše kupio je veliko imanje u Čikago-Lupu i prema tome smatrali su ga milionarom. Onaj mali broj, koji je znao da piše, slao je pisma u Sloveniju, puna čuda o veličini i bogatstvu Amerike i o mogućnostima koje ona pruža. Šezdesetih i sedamdesetih godina devetnaestog veka, preko torbara i sveštenika, vesti o otvaranju rudnika bakra i gvožđa u Mičigenu i Minesoti, dolazile su do stare zemlje. To je udarilo temelj prvoj seobi velikog razmera iz Slovenije i unutrašnjosti Hrvatske.

Međutim, ustvari od početka devetnaestog veka, Hrvati iz Dalmacije odlazili su redovno u SAD svojim sopstvenim brodićima. Nju Orleans je bila njihova omiljena luka u koju su svraćali, mnogi su tu napuštali more, ženili se i nastanili, a njihovi potomci pojačani docnijim doseljenicima, sada sačinjavaju priličan broj stanovništva duž Galfa. Bave se naročito ribolovom i konzerviranjem riba.

Drugi Dalmatinci su otišli kroz Magelanski moreuz u Kaliforniju, koja je za njih bila veoma primamljiva. Klimatski i topografski ona je bila slična Dalmaciji. U stvari izgleda da je dubrovačka lađa došla do obale Tihog Okeana pored Indije početkom osamnaestog veka nekih šezdeset godina pre američke revolucije, kada je malo ljudi na atlantskoj obali znalo za Kaliforniju. Priča se da se posada toga broda nastanila negde južno od današnjeg San Franciska. Dalmatinci su se skupili u Gold Rašu. Tada se dobar deo njih latio obrađivanja zemlje i gajenja voća. U Pajarskoj dolini oni su nekih dvanaest hiljada jutara neobrađene zemlje pretvorili u voćnjake, stvarajući ono što se za kratko vreme nazivalo »Nova Dalmacija«. Džek London je opisao sa divljenjem u »Dolini meseca«.

Poznata proizvodnja jabuka u Severnoj Kaliforniji započela je u gradu Vatsonvilu sedamdesetih godina devetnaestog veka, kada je Marko Robusa, došljak iz Dalmacije, otišao tamo kao trgovac jabuka. Godine 1883 Steva Mitrović iz Freska uvezao je hiljadu smokvinih grančica za kalemljenje iz svog rodnog sela. Devet godina docnije, na kolumbijskoj izložbi u Čikagu, njegove smokve — zvane »Jadranske« — dobile su prvu nagradu. Sada je to razgranat posao. Drugi Dalmatinci su doneli u Kaliforniju naročite dalmatinske šljive i grožđe, osnovicu za moderne zemljoradničko-industrijske poduhvate. Neki su gajili kajsije i salatu u velikim razmerama.

Drugi Dalmatinci su otišli kao ribari u kalifornijske vode, a docnije kroz Pugetski moreuz i duž oblale britanske Kolumbije i Aljaske. Danas, njihovih nekoliko stotina ribarskih brodova, koji su najvećim delom zadružna svojina, snabdevaju velike fabrike za konzerviranje ribe, tuljanima, sardinama, lososima i lokardom. Zahvaljujući u mnogome smelom i poduzetnom duhu koji ide uporedo sa pomorskim tradicijama, Dalmatinci su više uspeli nego druge grupe jugoslovenskih došljaka. Izvestan broj se prihvatio brodogradnje.

Hrvati iz unutrašnjosti zemlje, kao i Slovenci, Slavonci, Bosanci i Hercegovci, Crnogorci i Srbi bili su uglavnom vezani za zemlju, ne tako okretni kao Dalmatinci, kopali su rukama željnim rada, priviknuti vekovima na bedan život i stalno mučenje. Dolazeći sedamdesetih godina prošlog veka godišnje na hiljade, a posle osamsto osamdesete na desetine hiljada, oni su se uključivali u najgrublje poslove velike i raširene teške industrije. Kao i Poljaci, Česi i Slovaci, Rusi, Mađari i Litvanci, oni su pretstavljali značajan doprinos američkoj ljudskoj radnoj snazi u rudarstvu, proizvodnji čelika i gvožđa i građevinarstvu. Oni su najvećim delom bili seljaci, ali su brzo prihvatili američke metode proizvodnje.

U toku sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga veka, većina Jugoslovena je krenula za Severni Mičigen i Minesotu da bi radila mnogo časova za svega dolar i dvadeset pet dnevno u opasnim rudnicima bakra i gvožđa. Stotine su izgubile svoje živote i ostali bogalji zbog čestih nesreća. Ali većina njih ostala je živa. Posle rada od dve ili tri godine, mnogi su se vratili staroj zemlji. Neki su izgubili ruku ili nogu ili jednu stranu pluća, ali su nosili svežanj mučno zarađenih dolara, kojim su otplaćivali dugove svojih imanja u domovini. Drugi su doveli svoje žene i devojke i osnovali američke porodice.

Mnogi od ovih Jugoslovena ,koji su dolazili u SAD u toku poslednje tri decenije devetnaestog veka, s namerom da se nastane u gornjem delu Velikih Jezera, na putu su se zaustavljali u Nju Jorku, gde su postajali radnici na dokovima ili članovi pasada teretnih lađa u njujorškoj luci, Klevelandu, Čikagu i dr. Umesto da odu u rudnike bakra i gvožđa oni se prihvatili različitih industrijskih radova, osnivali su jugoslovenske »kolonije« po različitim gradovima i slali novac rođacima u staroj domovini.

Docnijih decenija, krećući se prema Klivlendu ili Čikagu, doseljenici su se zaustavljali u Pitsburgu ili Pensilvanskim oblastima, bogatim antracitom, ili u naseljima oko rudnika uglja u zapadnoj Virđiniji i južnom Ohaju. Ili su odlazili u jame rudnika uglja u Milvoke-u i Kanzasu, ili u nove rudnike bakra u Montani i Utahu. Ili su gradili glavne drumove i železničke puteve po celom kontinentu. Prema popisu stanovištva iz 1940 godine bilo je 161.000 američkih Jugoslovena, rođenih u inostranstvu, i 221.700 Amerikanaca jugoslovenskog porekla. Ali ove cifre su male. Prema drugim procenama, uzimajući u obzir i decu i unuke, rođene u Americi, od kojih pojedini imaju samo jednog jugoslovenskog pretka, broj se penje od 600.000 do 1,000.000. Hrvati su najmnogobrojniji, zatim dolaze Slovenci a onda Srbi.

Možda dve trećine svih Jugoslovena žive u velikim industriskim centrima Klevlenda, Pitsburga, Čikaga, Milvokea, Detroita, Sv. Luja, Nju Jorka i njihovoj okolini. Ostali se nalaze po manjim kolonijama u Nju Orleanu, Galvestonu i okolini, u Biloksi, Misisipi-u, u luci Los Anđelosa, Sv. Petar, u samom Los Anđelosu, u San Francisku, Fresnu, Sakramentu, Portlandu, Takomi i Sitlu, u Bisbi, Arizonu, u Butu, Neleni i Anakondi, Montani, u Utahu, Koloradu, Minesoti, Mičigenu, Kanzasu, Ilinoisu, Ohaju, zapadnoj Virđiniji i u rudarskim pensilvanskim varošima; u takvim centrima kao što su Akron, Jangstuan, na farmama u Viskonsinu, Minesoti, Mičigenu i u državi Vašington. U gornjem Mičigenu slovenački doseljenici su osnovali seosku opštinu i nazvali je imenom Travnik — što znači na slovenačkom »livada«.

Još od sedamdesetih godina prošloga veka, jugoslovenski doseljenici — prost narod sposoban za najveće fizičke napore — radili su u svim osnovnim američkim industriskim procesima i preduzećima, kopajući beskrajno velike količine uglja i rude, obarajući i pileći beskrajne stope drvene građe, proizvodeći beskrajno mnogo tona čelika. Stotine hiljada njih su sada mrtvi ili stari, njihova energija se ogleda u američkim oblakoderima, mostovima, železničkim prugama, lokomotivama, vagonima, automobilima, mašinama svih vrsta.

Ali doprinos jugoslovenskih doseljenika u materijalnom bogatstvu ove zemlje, nije bio samo u mišicama. Ako je rudarska proizvodnja i proizvodnja čelika i mašina veća godine 1945 nego što je bila, recimo, godine 1885, to je delimično zaslugom jugoslovenskih radnika, koji su došli do novih pronalazaka, koji se sada upotrebljavaju u našoj industriji. Na hiljade pronalazaka u Ministarstvu za registrovanje patenata u Vašingtonu, zabeleženi su jugoslovenskim imenima.

Imena Mihaila Pupina i Nikole Tesle, Srba doseljenika, dobro su poznata. Obojica su se doselili 1884 godine. Pupin je pisao o svojim pronalascima u oblasti telefonije, i o svom ličnom uzdizanju, u svojoj autobiografiji »Od doseljenika do pronalazača«. Okružen slavom i bogatstvom umro je pre deset godina. Postoji Pupinov Institut na univerzitetu u Kolumbiji.

Tesla nije ni po čemu bio sličan Pupinu. Skroman, novac i slava nisu za njega imali značaja, on je bio neka vrsta naučnika-sveca, inspirisanog pesnika-fizičara. Mnogi koji su upoznati sa njegovim postignućima i koji su ga lično poznavali, smatraju Teslu za drugog Leonarda da Vinčija. Oni ga cene kao najvećeg čoveka industriske ere. U vreme kad je stigao u Ameriku, osamdesetih godina devetnaestog veka bio je već potpun naučnik. Njegov urođeni genije razvijao se na evropskim univerzitetima. Od njegovih pronalazaka, sedam stotina su zvanično priznati. Druge se nije ni brinuo da registruje. Danas, skoro sve što je u vezi sa elektricitetom, ima u sebi nešto njegovo. Teslini induktivni motori pokreću praktično sve što se kreće pomoću elektriciteta. On je predvideo pronalazak atomske energije mnogo godina pre nego što je sudbonosna bomba pukla iznad Hirošime u leto 1945.

Drugi naučnik dr A. B. Behrend, jednom e rekao: » Kad bismo mi izbacili iz naše industrije rezultate Teslinoga rada, točkovi bi prestali da se okreću, naši električni vozovi bi se zaustavili ,naši gradovi bi bili u mraku, naši mlinovi i fabrike nepokretni i mrtvi. Toliko daleko doseže njegovo delo, da je ono postalo za industriju osnova i potka.«

U toku poslednjih dvadeset godina njegovog života, američka javnost je skoro potpuno zaboravila Teslu. Sredinom tridesetih godina dvadesetog veka, jugoslovenska vlada dodelila mu je penziju. Početkom 1943, umro je u hotelskoj sobi u Nju Jorku. Iduće jeseni brod nazvan imenom Nikole Tesle bio je pušten u more. Godine 1944 prva Teslina biografija objavljena je u Nju Jorku »Prodigal Genius« od O'Neilla, urednika njujorškoj »Herald Tribuna«, koji ga je poznavao dugo godina kao pronalazača naučnih istina i jednog od najneobičnijih ljudi koji su ikad živeli — »neosporno jedan od najvećih genija na svetu«, koji je »stvorio moderno doba«...

ŽIVOT UDRUŽENJA KNJIŽEVNIKA

DISKUSIJA U DRUŠTVU SLOVENAČKIH KNJIŽEVNIKA O INGOLIČEVOM ROMANU »PUT PO NASIPU«

Na poslednjem redovnom sastanku Društva slovenačkih književnika održana je diskusija o omladinskom romanu književnika Antona Ingoliča »Put po nasipu«. Ovaj »roman po zapisima brigadista Andreja«, kako je knjigu u podnaslovu označio sam autor, pretstavlja prvi veći pokušaj (delo ima 304 stranice) da se u obliku romana prikaže rad naših omladinskih brigada na omladinskoj pruzi Šamac—Sarajevo.

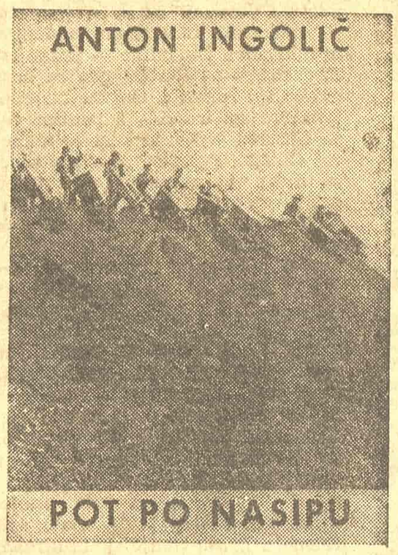

Većinu književnih radova, objavljenih u Sloveniji, u kojima su opisane omladinske radne akcije, napisali su mladi slovenački književnici, u formi novela, crtica, a najviše pesama. Stariji književnici, osim Ingoliča koji je dao roman, prikazivali su omladinske akcije u reportaži ili zapisima s puta. Sem toga izišao je i zbornik »Brčko—Banovići«, almanah radova mladih pisaca, pesnika i slikara (sa prilozima pisaca i ostalih jugoslovenskih naroda), kao i pozorišni komadi D. Željeznova i H. Grina »Mladost pod suncem«.

U diskusiji o romanu »Put po nasipu« uzeli su učešća slovenački književnici i kandidati, kao i urednici omladinskih časopisa i izdavačkih preduzeća.

Milan Šega rekao je da je Ingoličeva knjiga na njega ostavila snažan utisak i da je ovaj roman dokaz da Ingolič može da napiše živu knjigu o našoj novoj stvarnosti. Ingolič živo i plastično opisuje prirodu i proces rada, tako da se jasno oseća kako raste nasip. Međutim, opis ljudskih likova je šablonski i jednostran; čim susretneš čoveka, već znaš šta će biti s njim. To se naročito zapaža u Ingoličevom prikazivanju negativnih likova, na primer tamo gde ih on suprotstavlja zdravim i poštenim omladincima. Tako je saboter i neprijatelj omladine na Pruzi, reakcionar Jurij, ostao nedoživljena figura, kakvu često susrećemo u većem broju posleratnih dela kada se u njima opisuju reakcionari i štetočine u našoj zajednici. Sem toga, autor na prilično naivan način opisuje ljubav između brigadista i brigadistkinje. Milan Šega je takođe konstatovao da se Ingoličev stil u knjizi često spušta na nivo suhog novinarskog članka.

Zatim je govorio Miško Kranjec. On je istakao da novo Ingoličevo delo pretstavlja mali preokret, korak napred, uprkos nedostataka, koji su bili naročito vidni u ranijim delima pisca. Taj preokret ogleda se u odnosu prema čoveku, u čemu je Ingolič nov i topliji — nasuprot ranijim romanima »Matevž Visočnik« i »Vinski vrh« u kojima je Ingoličev odnos prema ljudima hladan. Roman »Put po nasipu« ima mesta koja su napisana reporterski. Oseća se da se autor bori s materijalom, koji zahteva nova književna doživljavanja. Tu i tamo njegovo pripovedanje skrene u reporterski opis i oseća se kako je obilje nagomilanog materijala pritislo autora, tako da su ljudi i njihova preživljavanja zamagljeni spoljnom vrevom, radom i borbom s prirodom.

»Svakako da je veliki uspeh Ingoličeve nove knjige ona ljudska toplina, sa kojom je data, — nastavio je Miško Kranjec. No čovek je u njoj premalo prikazan, za negativne ličnosti ne znamo otkuda dolaze. Mi smo u literaturi — rekao je Miško Kranjec — stvorili tip reakcionara, koji se u neku ruku ustalio, a nije živ, ni organski dat«.

U daljoj diskusiji M. Šega kritikovao je autorov negativni, upravo šovinistički odnos prema zarobljenicima. On je dodao da Ingolič idealizuje svoje junake i smatra da je to pravilno. Napomenuo je takođe da je autorov odnos prema omladinki iz Zagreba, jednom licu romana, forsiran i manje doživljen nego prema Slovenki.

I Lojze Krakar naglasio je u prvom redu Ingoličevu toplinu prema čoveku, ma da su neke stranice pisane novinarski. Književniku Ingoliču, kao dobrom posmatraču i kao čoveku koji je pokušao da se na Pruzi uživi i udubi u rad i život brigade, uspelo je da stvori ubedljivo književno delo o brigadistima. Brigada (ili bolje rečeno desetina iz jedne brigade), koju autor opisuje u radu na nasipu, u životu omladinskog logora, u radosti i u kritičnim trenucima, jedna je od slovenačkih brigada koja je došla na Prugu u prvoj smeni, nastanila se negde više Doboja i otpočela tamo rad na nasipu, koji raste u toku dva meseca iz njenih ruku i pored kojeg uporedo raste i čeliči se i njena kolektivna svest. Brigada doživljava, kao što su doživljavale sve brigade na Omladinskoj pruzi, napor rada, radost zbog uspeha, žilavu upornost u borbi s prirodom, lepe i loše strane pojedinaca i na kraju zajedničku radost pobede, kad pred sobom ugleda dovršen nasip, u koji su ugrađeni njeni napori i znoj, mladalački polet i prekaljena svest o borbi za sutrašnjicu. U romanu, koji je napisan u prvom licu, i u kome pisac govori kroz usta brigadista Andreja, istupa u prvi red jedna omladinska desetina i iz nje se izdvajaju pojedini brigadisti, različiti po karakteru i ranijem životu. Ingolič je većinu njih naslikao živo i ubedljivo, opisao ih sa toplinom i ljubavlju.

Dušan Željeznov je istakao u diskusiji da je Ingolič toplinu svog dela postigao time što se ograničio na desetinu i zatim u tom užem okviru prikazao život Pruge; međutim, ono što smeta, to je suviše dugo opisivanje događaja koji su se zbili u prošlosti.

Ivan Potrč podvukao je da Ingoličev roman pretstavlja vidan doprinos literaturi sa tematikom rada omladine na izgradnji. Kritikovao je, međutim, uskost sižea Ingoličeva romana, utoliko što se pisac ograničio uglavnom samo na problematiku jedne slovenačke brigade. Pisac, istina, prikazuje susret slovenačke brigade i slovenačkih brigadista sa brigadama i brigadistima ostalih naših naroda, ali ipak svi ti susreti i svi ti likovi brigadista nisu opisani tako doživljeno kao likovi omladinaca iz slovenačke brigade. Koliko se autor u romanu trudio da prikaže rast novog čoveka koji radi na Pruzi, toliko je premalo mislio na to da je baš Pruga bila kovačnica bratstva i jedinstva omladine jugoslovenskih naroda, pa čak i bratstva i jedinstva demokratske omladine celog sveta. To bratstvo i jedinstvo dalo bi se prikazati prilikom zajedničkih napora čitave naše omladine, kao što je, na primer, bio proboj Vrandučkog tunela. Svakako da bi pri opisivanju takvih zajedničkih akcija naše omladine naši pisci mogli da budu širi. A jasno je da u književnom delu ideju bratstva i jedinstva mora da izražava bilo koja brigada, ili pojedinac bilo koje narodnosti.

Ivan Potrč pobijao je mišljenje da naše ljude treba u književnosti idealizirati. Treba pisati istinu, jer je jedino istina ubedljiva i stvaralačka. Stvarnost narodnooslobodilačke borbe, kao i stvarnost napora u izgradnji socijalizma, sama po sebi dovoljno je veličanstvena da pisac ne treba ništa da idealizuje.

Na kraju je govorio Anton Ingolič. On se zahvalio na drugarskoj kritici, na primedbama koje će mu pomoći u budućem radu, a pre svega u radu na novom romanu, u kome će prikazati rad u tekstilnim fabrikama. On je rekao da ga još od detinjstva interesuje proces rada, još od onda kada je kao dete posmatrao na radu oca stolara. Ingolič je na izgradnji pruga bio dva puta: 1946 i 1947. Već sa pruge Brčko—Banovići poneo je jake utiske. Delo u sadašnjem obliku zamislio je kad se vratio s pruge Šamac—Sarajevo.

Učesnici u diskusiji na kraju su se jednodušno složili u mišljenju da bi o Ingoličevom romanu trebalo da progovori i kritika ostalih naših naroda, koja bi pomogla da se najpravilnije oceni da li ovaj roman, koji je po svojoj tematici, u neku ruku pionirsko delo, treba prevoditi ili ne. Takva kritika bi mnogo doprinela zbližanju i raščišćavanju pogleda na našu zajedničku stvarnost i doprinela rešavanju problematike prikazivanja naše stvarnosti u literaturi.

Za veću pažnju pošte prema našoj štampi

U 19 broju našeg lista ukazali smo na niz konkretnih slučajeva nemarnosti nekih poštanskih ustanova i službenika prema našoj štampi. Očekivali smo da će i naš napis pomoći da se obrati veća pažnja dopremanju štampe čitaocima, kao na odgovoran i častan zadatak pošte u omasovljavanju kulture.

Međutim, svakodnevna praksa naših izdavačkih preduzeća i listova pokazuje da još uvek ima mnogo nemarnosti i propusta u poslovanju nekih poštanskih ustanova i službenika. A to znatno otežava ogromne napore koje čine naša narodna vlast i naše ustanove da kroz našu štampu, kao jedan od prvorazrednih faktora, mobilišu i vaspitavaju naše radne mase za savlađivanje velikih zadataka na putu u socijalizam i učine kulturu stvarno svojinom najširih naših masa.

Mi ćemo se zasada osvrnuti samo na otpremu našeg lista. »Književne novine« šalju se redovno svakog ponedeljka uveče u unutrašnjost. A skoro svakodnevno administraciji stižu reklamacije da list dolazi sa velikim zakašnjenjem ili da ne dolazi uopšte.

Nekoliko primera to će dovoljno ilustrovati.

Desetog januara poslata su u Prilep 244 primerka »K. N.«. Tri dana docnije dobili smo iz Niša paket »K. N.« sa nešto manje primeraka, bez omota, bez ikakve oznake. Revizor iz Prilepa reklamirao je brojeve.

Pretplatnik »K. N.« Branislav Jovanović iz Aranđelovca piše nam:

Dragi drugovi urednici,

Ovom prilikom želim da vam napišem nekoliko reči o jednom pitanju koje bi trebalo rešiti: radi se o jednoj stvari u čiji bi trag trebalo ući i ispitati ga.

Ja sam od pre pola godine pretplatnik vašeg lista. U prvo vreme novine su stizale uredno, možda sa zakašnjenjem od dan-dva, no to ipak nije bilo mnogo. Znajući da na putu i na pošti moraju da se zadrže makar dan, ja sam se sa ovim mirio i zadovoljavao. Dešavalo se da mi novine stignu istog dana kada i izlaze. Razume se, to je bilo malo ređe.

Ali, u poslednje vreme to se sve obrnulo. Umesto da dođe na dan-dva posle izlaženja ,list je dolazio posle pet-šest dana, pa i docnije. Neosporno je da nešto ima što utiče na normalan put novina. Da li sve ovo dolazi od vas, ili od nečeg drugog — meni je nepoznato. Po neki put bilo je i ovakvih slučajeva: jedan broj izađe danas, i on sačeka dok izađe i naredni broj, pa stigne na tri-četiri dana posle izlaženja drugog broja, dakle, desetak dana posle svog izlaska. Ovoliko vremena list ne bi trebalo da putuje ni negde u Sloveniju ili Makedoniju, a kamo li u Aranđelovac, koji je udaljen od Beograda nepunu stotinu kilometara.

Dva-tri broja »Književnih novina« koje sam dobio posle nedelju dana putovala su u Lazarevac, odakle su upućena u Aranđelovac. Naravno, posle ovolikog putešestvija, posle premetanja po raznim poštama, list ne može da bude onakav kakav bi bio kad bi išao uredno svojim putem. I novine su stizale upriljane, izmašćene, čak i iscepane, tako da ih nisam mogao ni pročitati.

A učenik osmog razreda gimnazije i poverenik »K. N.« iz Sombora, N. Majer, kaže u svom dopisu:

»Broj 46 od prošle godine primio sam sa 9 dana zakašnjenja. Od tog broja ostalo mi je nekoliko neprodatih primeraka. Danas je petak, a ja još nisam primio broj od utorka, zato bih vas molio da povedete malo računa da mi list na vreme stiže«.

Ovi primeri, iz dugog niza sličnih, govore da je pitanje još bolje organizacije rada, oštrije kontrole nad poslovanjem svakog službenika i još upornijeg rada na razvijanju osećanja odgovornosti i svesti službenika u aparatu pošte, jedno od pitanja o kojima bi trebalo da vode svakodnevnu sistematsku brigu odgovorni organi naše pošte.

Lice i naličje

Za koga i kako se piše o muzici?

»Poema ekstaze«, komponovana 1905-1907 godine, svojim filozofsko poetskim sadržajem ne izlazi iz reda ostalih Skrjabinovih simfonija i brojnih klavirskih sonata, etida i preludijuma. Osnovna ideja celokupnog Skrjabinovog dela — ideja nastajanja, razvitka, borbe, kolebanja, savladivanja kriza i pobede stvaralačke ličnosti — dobija u ovom simfoniskom delu osoben izražajni vid: koncentraciju visoko apstraktnog idejnog gradiva u jedan jedini simfoniski stav, obeležavanje oprečnih emocionalnih stanja odgovarajućim muzičkim temama, »vodećim motivima«, prikazivanje unutarnjeg »istorijata« stvaralačkog duha postavljanjem psihološkog redosleda od pasivnosti i čamotinje duševnog života, do postepenog buđenja stvaralačke volje, od lakih čarki sa mračnim silama sumnje do burnih okršaja poletne svesti i konačne triumfalne pobede oslobođenih snaga ličnosti.

Muzička epopeja o procesu razvitka ličnosti, u osnovi bliska čuvenoj formuli Gorkog »Čovek — to zvuči gordo«, pretrpela je u Skrjabinovom himničnom simfonizmu fatalni zaokret ka filozofsko-poetskom individualističkom narcisizmu i pogrešnom, idealističkom misilačkom samoljublju, svodeći se, ideološki, na poziv ekstatičkog priklonjenja pred umetnošću, u čiju je isključivu preobražajnu moć Skrjabin verovao. No, iako nije uviđao da je ogromna snaga umetnosti u njenoj moći odražavanja zakona borbe u samoj objektivnoj stvarnosti sveta, Skrjabin je, uprkos svim filozofskim koncepcijama i zaključcima, snagom svojih muzičkih misli i raskošnim bogatstvom svog simfoniskog jezika, opevao baš lepotu i uzvišenost čovekovog neugasivog strem ljenja ka istini, pravdi, slobodi.

Gornji tekst objavljen je u listu »Radio-Beograd«, broj 49, od 16 januara ove godine, sa ciljem da slušaocima Radio Beograda pruži komentar i objašnjenje Skrjabinove »Poeme ekstraze« u vezi sa njenim izvođenjem. Nesumnjivo, gore citiranim rečima nije potreban nikakav komentar, jer one govore rečito same o sebi. Taj i takav hijeroglifski jezik, ponegde potkrepljen izrazima kao »konačna triumfalna pobeda oslobođenih snaga ličnosti«, i slično, pokazuje sa kolikom savesnošću i brigom trebalo pisati komentare i objašnjenja sa područja muzike, ako želimo da našem čoveku pomognemo da usvaja dela muzičke umetnosti i da se na njima izgrađuje i pravilno vaspitava. Naravno, ta briga ne može se nikako ispoljavati frazom, ovako zapletenom i idejno konfuznom, gde čovek mora da uloži mnogo napora pa da ustanovi šta je uopšte hteo autor da kaže. Nema sumnje da je ovaj komentar potpuno dezorijentisao svakoga ko ga je čitao. Ako se u »Radio Beogradu« pišu komentari, a pravilno je da se pišu, onda treba mnogo više paziti na njihovu pravilnost i jasnoću, brižljivo izbegavajući svaku vulgarizaciju ili idejnu zbrku. Ta briga ne sme da bude ništa manja od brige za sam izbor muzičkog programa. Takav komentar biće onda zaista dragocena pomoć, nje ga će tražiti slušaoci, i on će im pomoći da se upoznaju sa velikim muzičkim vrednostima iz prošlosti, kao i s onima koje se stvaraju u sadašnjosti.

T.

Završen kurs za reditelje amaterskih pozorišta u Novom Sadu

Ovih dana završen je u Novom Sadu jednomesečni kurs za reditelje amaterskih pozorišta, koji je organizovao Savez kulturno-prosvetnih društava Vojvodine. Slušaoci kursa bili su Srbi, Slovaci i Rusini, radnici, seljaci i intelektualci, koji su na ispitu pokazali dobar uspeh. Kurs su položila 24 slušaoca.

Na kursu, držana su predavanja iz dramske književnosti, teorije glume, tehnike govora, režije, inscenacije i maskiranja, a pored toga održano je i nekoliko predavanja o idejno-političkom uzdizanju pozorišnih kadrova. Istovremeno kursisti su se usavršavali i u praktičnoj glumi.

Drugi reditelјski kurs koji je organizovao Savez kulturno-prosvetnih društava održava se u Pančevu. Sličan kurs otvoriće se uskoro u Subotici za reditelje mađarskih amaterskih pozorišta.

Uredba o dodeljivanju nagrada Vlade FNRJ zaslužnim naučnim radnicima književnicima i umetnicima

Uredbom Savezne vlade, kao znak narodnog priznanja, ustanovljeno je dodeljivanje novčanih nagrada zaslužnim naučnim radnicima, književnicima i umetnicma za dela i rad na području nauke i kulture. Ove nagrade nosiće naziv »Nagrade Vlade FNRJ«.

»Nagrade Vlade FNRJ« dodeljivaće se kako pojedincima tako i grupama radnika na području nauke i kulture. Nagrade će se dodeljivati svake godine, ako po oceni Komisije za nagrađivanje radnika na području nauke i kulture postoje za to uslovi.

Naučnim radnicima »Nagrade Vlade FNRJ« dodeljivaće se: za naučna dela, za istraživačku delatnost i istraživačke rezultate važne za narodni život; za podizanje, unapređenje i organizaciju naučnog rada i naučnih ustanova; za unapređenje metoda u proizvodnji; za najbolji univerzitetski udžbenik i priručnik, originalan ili kompilativan; za najbolje delo na području popularisanja nauke, originalno ili kompilativno.

Radnicima na polju kulturne delatnosti »Nagrade Vlade FNRJ« dodeljivaće se za sve grane književnosti, likovnih umetnosti (kao i za primenjenu umetnost i arhitekturu), muzičke umetnosti, pozorišne umetnosti, kao i za sve grane filmske umetnosti.

Visina pojedinih nagrada koje se dodeljuju naučnim radnicima iznose: za naučno delo, kao i za istraživačku delatnost i istraživačke rezultate od 80.000 do 120.000 dinara; za podizanje, unapređenje i organizaciju naučnog rada i naučnih ustanova od 60.000 do 100.000 dinara; za unapređenje metoda rada u proizvodnji od 50.000 do 80.000 dinara; za najbolji univerzitetski udžbenik i priručnik od 30.000 do 60.000 dinara i za najbolje delo na području popularisanja nauke od 30.000 do 50.000 dinara.

Nagrade radnicima na području kulturne delatnosti dodeljivaće se kao prva ili kao druga nagrada. Visina prve nagrade je od 80.000 do 120.000 dinara, a druge od 30.000 do 80.000 dinara. Za jednu istu granu književnosti i umetnosti može se dodeliti više prvih i više drugih nagrada. Rešenja o dodeljivanju nagrada donosi Vlada FNRJ, na predlog komisije za nagrađivanje radnika na području nauke i kulture pri Vladi FNRJ. U sastav ove komisije ulaze ministar za nauku i kulturu FNRJ, jedan pretstavnik Akademskog saveta FNRJ i dva člana koja odredi Savezna vlada.

Zadatak komisije za nagrađivanje radnika na području nauke i kulture pri Vladi FNRJ sastoji se u tome što ona treba da imenuje žirije, da im daje smernice za rad i da na osnovu njihovog predloga stavlja konačan predlog za nagrađivanje. Dužnosti žirija su da rasmatraju materijale za nagrađivanje, da vrše konsultacije i da svoj rad koordiniraju sa odgovarajućim ustanovama narodnih republika, umetničkim udruženjima, akademijama, komitetima i ministarstvima prosvete i da posle toga stavljaju obrazložene predloge za nagrađivanje.

PRVI BROJ ORGANA CK KP MAKEDONIJE „PARTISKI ŽIVOT“

Izašao je iz štampe prvi broj lista »Partiski život«, organa CK KP Makedonije. List će izlaziti 1 i 15 u mesecu, a tretiraće sve probleme i rad partiskih organizacija u NR Makedoniji. »Partiski život« ima zadatak da jača vezu između CK i partiskih organizacija na terenu, da razjašnjava liniju CK u svim osnovnim pitanjima i da prenosi iskustva partiskih organizacija. On će pomoći partiskim organizacijama u pravilnom orijentisanju po osnovnim i bitnim problemima i doprineće uspešnoj mobilizaciji masa za izvršenje zadataka. Sem unutrašnjih partiskih problema, »Partiski život« postavljaće i probleme iz oblasti društvenog života, razrađivaće političke privredne i kulturne probleme i probleme ideološke izgradnje.

Prvi broj lista donosi razne članke, koji razrađuju partiske privredne probleme. Na uvodnom mestu je članak o 25-godišnjici smrti Lenjina. List objavljuje izveštaj CK KP Makedonije o stanju internata pri srednjim i stručnim školama i domovima učenika u privredi, zatim izveštaje o radu partiske organizacije u rudniku »Zletovo«, o uspesima zemljoradničke zadruge sela Teore u Titoveleškom srezu, članak o nastavi istorije u školama i druge članke.

Proizvodnja dokumentarnih filmova u 1948 godini premašila plan

Naša filmska industrija premašila je plan proizvodnje dokumentarnih filmova za 1948 godinu. Umesto četrdeset i jednog dokumentarnog filma, koliko je bilo predviđeno planom, republička preduzeća za proizvodnju filmova i savezno filmsko preduzeće »Zvezda« izradili su do petnaestog prošlog meseca pedeset i jedan dokumentarni film. Takođe je premašena i proizvodnja filmskih mesečnika. Umesto 36 snimljeno je 55 filmskih mesečnika.

Filmska preduzeća izradiće prema planu za 1949 godinu četrdeset dokumentarnih filmova. Savezno filmsko preduzeće »Zvezda film« snimiće u ovoj godini devet dokumentarnih filmova, a republičko filmsko preduzeće Srbije »Avala-film« sedam novih dokumentarnih filmova. Devet dokumentarnih filmova izradiće u 1949 godini republičko fimsko preduzeće Hrvatske »Jadran film«, slovenačko filmsko preduzeće »Triglav-film« jedan, dok će »Vardar-film«, preduzeće NR Makedonije, snimiti šest filmova. Isto tako snimiće prve dokumentarne filmove i preduzeće narodnih republika Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

Plan proizvodnje za 1949 godinu predviđa nekoliko većih dokumentarnih filmova koji će prikazati napore trudbenika Jugoslavije u ostvarenju zadataka Petogodišnjeg plana, istaknute borce izgradnje socijalizma, lepote naše domovine i njena prirodna bogatstva, kulturni život u republika ma, rad omladine itd.

KULTURNI ŽIVOT U REPUBLIKAMA

NAGRAĐEN JE VEĆI BROJ KULTURNIH I PROSVETNIH RADNIKA CRNE GORE

Vlada Narodne Republike Crne Gore nagradila je veći broj pozorišnih umetnika, muzičara i rukovodilaca analfabetskih tečajeva za njihov rad u protekloj godini.

Nagrade pozorišnim trudbenicima i muzičarima iznose 169.000 dinara.

Najbolji rukovodioci i organizatori analfabetskih tečajeva dobili su nagrade u ukupnom iznosu od 75.000 dinara. Veći broj nagrađenih rukovodili su borbom protiv nepismenosti u krajevima naseljenim nacionalnim manjinama.

Savetovanje bibliotekara Vojvodine u Novom Sadu

Ovih dana održano je u Novom Sadu, u biblioteci Matice srpske, četvrto savetovanje bibliotekara Vojvodine. Na savetovanju su učestvovali pretstavnici biblioteka Matice srpske, gradskih biblioteka Subotice, Sente, Sombora, Sremske Mitrovice, Zrenjanina, Kikinde, Vršca kao i devet mladih bibliotekara koji su prošle godine završili bibliotekarski tečaj.

Celokupna bibliotekarska delatnost u Vojvodini odvijala se prošle godine uglavnom u pravcu omasovljenja kulturnog rada, organizovanjem izložbi knjiga i pokretnih bibliotcka, obuhvatanjem što većeg broja čitalaca uzdizanjem kadrova i izgradnjom mreže biblioteka, povećanjem broja knjiga itd.

U toku 1948 godine održane su 203 prodajne izložbe knjiga. U tome se najviše istakao Zemunski srez, gde je organizovano 17 ovakvih izložbi.

Pokretnih biblioteka ima 58. Od toga je 28 organizovano po srezovima a 30 u gradovima. U njihovom organizovanju najviše su se istakli srezovi Senćanski i Novosadski i gradovi Senta i Vršac.

Broj poseta povećao se za 46.090 ili za 16,50/0 u poređenju sa 1947 godinom.

Porast je naročito vidan bio u gradskim bibliotekama (380/0), dok je u seoskim bibliotekama taj porast bio mnogo manji (80/0). To pokazuje slabost u radu seoskih knjižnica i nedostatke u agitaciji masovnih organizacija, koje tom problemu još ne posvećuju potrebnu pažnju. Knjižni fond u seoskim bibliotekama povećao se za 73.610 knjiga, a broj posetilaca porastao je samo za 14.686. Ova nesrazmera rezultat je nedovoljnog rada sa čitaocima i nedovoljnog popularisanja knjige u širokim slojevima stanovništva. Pored toga, u mnogim mestima rad je otežan zbog nedostatka podesnih prostorija.

U toku prošle godine biblioteke u Vojvodini koristilo je 6,250/0 stanovništva. Ovde su uzete u obzir i knjižnice i čitaonice.

U poređenju sa 1947 godinom, broj pročitanih knjiga u prošloj godini povećan je za 60.474, odnosno 12,50/0. Povećanje je bilo najveće u gradskim bibliotekama.

U svim gradskim bibliotekama zapažen je porast broja knjiga, kao i broja pročitanih knjiga i čitalaca. Značajne uspehe u svome omasovljenju postigle su gradske biblioteke u Subotici, Senti i Kikindi. Biblioteka u Somboru ima najbolje uređeno pionirsko odeljenje. Ovo odeljenje ima oko 3.000 članova i raspolaže sa 300 knjiga, koje se često skoro sve nalaze kod članova koji su ih uzeli na čitanje. Među rejonskim gradskim bibliotekama najbolja je biblioteka II rejona u Novom Sadu, među seoskim narodna knjižnica u Vološinovu, a među sreskim bibliotekama u Bačkoj Topoli.

Savetovanje pretstavnika sindikalnih kulturno-umetničkih društava u Zagrebu

Nedavno je u Zagrebu održano savetovanje pretstavnika omladinskih kulturno-umetničkih društava Hrvatske i rukovodilaca omladinskih sekcija pri radničkim kulturno-umetničkim društvima. Na savetovanju se raspravljalo o mogućnostima pojačanja rada omladine na kulturno-umetničkom polju, naročito o mogućnostima pojačanja i proširenja kulturnog rada na selu. O ulozi i zadacima omladinskih kulturno-umetničkih društava održao je referat Ivo Bojanić, rukovodilac odeljenja za agitaciju i propagandu Centralnog komiteta Narodne omladine Hrvatske. On je istakao da je Narodna omladina Hrvatske imala velikih uspeha u kulturnom razvitku omladine. Najveći uspeh je opismenjavanje 18.493 omladinaca, formiranje preko 50 omladinskih kulturno-umetničkih društava, 26 omladinskih sekcija unutar radničkih kulturno-umetničkih društava i niza pozorišnih, folklornih i drugih grupa, u kojima je obuhvaćeno više hiljada omladinaca.

Govoreći o zadacima koje pred omladinu postavlja naša Partija, drug Bojanić je naročito istakao ulogu omladine u borbi za kulturni preobražaj sela. On je naglasio da radi jačeg razvitka kulturnog rada omladinskih organizacija na selu, kao i podizanja njegovog kvaliteta na viši stepen, treba stvarati omladinska kulturno-prosvetna društva. Njih treba formirati u svim većim mestima i selima a u onim mestima gde rade ogranci Seljačke sloge treba društvo vezati uz ogranke. Društva treba organizovati tako, da ona imaju svoj pravilnik, svoje sekcije, upravu, svoje prostorije itd. Komiteti Narodne omladine treba da osiguraju rukovodstvo u tim društvima. Tom zadatku treba prići odmah, jer u mnogim našim selima, a naročito u većim, već danas postoje mogućnosti za formiranje kulturno-prosvetnih društava, naročito u onim selima gde su izgrađeni zadružni domovi.

Omladinska kulturno-prosvetna društva po selima vodiće brigu o opismenjavanju omladine, osnivaće pozorišne sekcije, pevačke horove, tamburaške orkestre i folklorne grupe. U okviru društava organizovaće se i politički rad, čitanje dnevne štampe održavanje predavanja itd. Na taj način organizacije Narodne omladine po selima daće znatan doprinos kulturno-prosvetnom uzdizanju seoske omladine, kulturnom preobražaju našeg sela.

BIBLIOGRAFIJA

Izdanja »Mladinske knjige«, Ljubljana, 1948:

J. V. Stalin: **O nalogah mladine.** Govor na VIII Svesavezmom kongresu Komsomola 16 maja 1928

Poročilo centralnega komiteta Zveze komunistične mladine Jugoslavije na IV. kongresu. Referat Milijana Neoričića.

Petar Stambolić: **Zadružni pokret in kmečka mladina.** Prevedeno iz lista »Narodna omladina«.

Jovan Jovanović Zmaj: **Pesmi za otroke.** Zmajeve pesme za decu. Preveo dr Alojzij Gradnik Ilustrovao Marij Pregelj.

Se pomnite, tovariši? U ovom zborniku prikupljeni su sastavi i crteži u kojima su slovenačka deca zabeležila svoje uspomene na dane narodnooslobodilačke borbe. Redaktor Josip Ribičič.

France Kosmač: **Partizanske zgodbe.** Priče iz narodnooslobodilačke borbe. Ilustrovao Vladimir Lakovič.

Adam Milković: **Pregnanci.** Priče za decu o borbi protiv Nemaca. Ilustrovao Rado Krošelj.

Mitja Vošnjak: Naša velika matura. Hronika iz omladinskog života.

Anton Ingolič: **Pot po nasipu.** Roman o izgradnji Omladinske pruge.

Tone Seliškar: **Bratovščina sinjega galeba.** Roman. »Pionirska knjižnica«. Ilustrovao Albert Sirk.

Mato Lovrak: **Vlak v metežu.** Omladinski roman. Preveo Josip Ribičič. Ilustrovao Vilko Gliha.

Nikolaj V. Gogolj: **Taras Bulba.** U ovoj pripovesti o borbama kozaka protiv stranih porobljivača veliki ruski klasik dao je poemu o ljubavi prema domovini i apoteozu narodne snage i heroizma. Preveo Vladimir Levstik. Ilustrovao i opremio Riko Debenjak.

Maksim Gorki: **Moje univerze.** Treći deo autobiografske trilogije Gorkoga. Preveo Severin Šali Ilustrovao Maksim Sedej.

Ruska klasična proza. Odlomci iz dela velikih ruskih pisaca XIX veka. Redaktor Stanko Janež.

N. Veretennikov: **Voloda Uljanov.** Uspomene na godine detinjstva V. I. Lenjina. Preveo Janko Moder. »Pionirska knjižnica«.

Valentin Katajev: **Blešči se jadro mi samotno.** U ovom romanu poznatog sovjetkog književnika opisani su, kroz život jednog dečaka iz naroda, događaji iz revolucionarne 1905 godine. Preveo Vladimir Levstik Ilustrovao Riko Bedenjak.

Arkadij Gajdar: **Komandant snežene tvrđnjave.** Nastavak popularnog omladinskog romana A. Gajdara »Timur i njegova četa«. Prevela Marija Kmetova. Ilustrovao i opemio Ivan Seljak-Čopič.

Čarobni vodnjak. Odabrane basne naroda Sovjetskog Saveza. Prevela Marija Kmetova. Ilustrovao A Jakobson.

★

M. J. Saltikov-Ščedrin: **Povijest jednoga grada.** Satira velikog ruskog pisca — revolucionarnog demokrate na carski režim i kmetski sistem u Rusiji druge polovine XIX veka Preveo Roman Šovari. »Svjetski klasici«, izdanje Nakladnog zavoda Hrvatske, Zagreb, 1948 Cena 66 dinara (brošurano) i 80 dinara (uvezano).

M. Muratov: **Lomonosov.** Knjiga o životu i radu velikog ruskog naučnika i književnika, »Oca ruske nauke«. Prevela Natalija Lukić. Izdanje »Prosvete«, Beograd, 1948. Cena 27 dinara.

Petar Pavlenko: **Sreća.** Roman nagrađen Staljinovom nagradom. Preveo Živko Kostić. »Sovjetska književnost«, izdanje »Prosvete«, Beograd, 1948. Cena 44 dinara

Petar Kočić: **Kroz mećavu.** Pripovetka. »Narodna knjižnica«, izdanje Nakladnog zavoda Hrvatske, Zagreb, 1948. Cena 6,50 dinara.

Branko Čopić: **U sjeni sudbine.** Pripovetka. »Narodna knjižnica«, izdanje Nakladnog zavoda Hrvatske, Zagreb, 1948. Cena 9 dinara.

UREDNICI:
Jovan Popović, Čedomir Minderović i Marijan Jurković

PRETPLATA ZA KNJIŽEVNE NOVINE
Za našu zemlju na 3 meseca 35 dinara, na 6 meseci 70 dinara i na godinu dana 140 dinara,
Za inostranstvo: na 3 meseca 50 dinara, na 6 meseci 100 dinara i na godinu dana 200 dinara.
Rukopisi se ne vraćaju.
Broj čekovnog računa 1-9060378
Poštanski fah 617.

Odgovorni urednik: Jovan Popović. Beograd, Francuska broj 7 — Štamparija »Borba«, Beograd, Dečanska 31.